

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**LGBT BİREYLERİN YALNIZLIK, YAŞAM MEMNUNİYETİ VE
SOSYAL UYUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özlem SEZER

TRABZON
Ocak, 2019

TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**LGBT BİREYLERİN YALNIZLIK, YAŞAM MEMNUNİYETİ VE
SOSYAL UYUM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Özlem SEZER

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

Tezin Danışmanı
Doç. Dr. Vesile OKTAN

TRABZON
Ocak, 2019

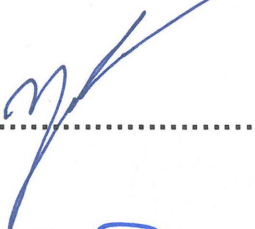
Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 24 / 01 / 2019

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Vesile OKTAN

Üye : Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN

Üye : Prof. Dr. Enver SARI

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Emin AŞIKKUTLU
Enstitü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Özlem SEZER

24 / 01 / 2019

ÖN SÖZ

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin incelendiği bu çalışma Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Öncelikle hayatımın her alanında olduğu gibi eğitim sürecime de "Kadınlarımız için asıl mücadele alanı, asıl zafer kazanılması gereken alan, biçim ve kılıkta başarıdan çok; ışıkla, bilgi ve kültürle, gerçek faziletle süslenip donanmaktır." sözüyle ışık tutan, gurur kaynağı sayısız başarıları ve şartlar ne olursa olsun kazandığı zaferlerle örnek olan Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e, sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım.

Araştırma sürecinin her aşamasında deneyimi ve bilgisi ile yol bana gösteren, beni destekleyip motive eden, bana kendimi geliştirmem için fırsat veren değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Vesile OKTAN'a ilgisi, sabrı ve anlayışı için teşekkürü bir borç bilirim.

Öğrencisi olma ve dersinde bulunma fırsatını yüksek lisans eğitimimde yakaladığım sayın Prof. Dr. Hatice ODACI ve sayın Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN'e teşekkür ederim. Bu süreçte beni yüreklendiren Araş. Gör. Ayşe KALYON'a güler yüzü ve pozitif tutumları için teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca beni koşulsuz seven, eksik ve yanlışlarımı yargılamadan karşılayarak kendimi geliştirmem için fırsatlar yaratan, motive eden, örnek aldığım ve evlatları olmaktan gurur duyduğum çok kıymetli anne ve babama; yaşça benden küçük olmasına rağmen olgunluğunu takdir ettiğim, desteğini her daim hissettiğim ve varlığı ile mutlu olduğum çok sevgili kardeşime teşekkür ederim.

Ocak, 2019
Özlem SEZER

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
1. 1. Araştırmanın Amacı.....	4
1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	5
1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
1. 4. Araştırmanın Varsayımları.....	6
1. 5. Tanımlar.....	6
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	8
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	8
2. 1. 1. LGBT.....	8
2. 1. 1. 1. LGBT Kavramını Açıklamaya Yönelik Bakış Açılırları.....	9
2. 1. 1. 2. LGBT Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	14
2. 1. 2. Yalnızlık.....	16
2. 1. 2. 1. Yalnızlık Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	17
2. 1. 2. 2. Yalnızlık Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	19
2. 1. 3. Yaşam Memnuniyeti.....	21
2. 1. 3. 1. Yaşam Memnuniyeti Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	22
2. 1. 3. 2. Yaşam Memnuniyeti Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	23
2. 1. 4. Sosyal Uyum.....	25
2. 1. 4. 1. Sosyal Uyum Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	25
2. 1. 4. 2. Sosyal Uyum Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar.....	27
2. 2. Literatür Taramasının Sonu.....	29
3. YÖNTEM.....	30
3. 1. Araştırma Modeli.....	30
3. 2. Araştırma Grubu.....	30

3. 3. Verilerin Toplanması.....	32
3. 3. 1. Veri Toplama Araçları	32
3. 3. 1. 1. U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği	32
3. 3. 1. 2. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği	33
3. 3. 1. 3. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)	34
3. 3. 1. 4. Kişisel Bilgi Formu	35
3. 3. 2. Veri Toplama Süreci	35
3. 3. 3. Verilerin Analizi	36
4. BULGULAR.....	38
4. 1. Ölçeklere Ait Analiz Sonuçları	38
4. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerine Ait Bulgular	41
4. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre incelenmesi.....	41
4. 3. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	41
4. 3. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	42
4. 3. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	44
4. 3. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	45
4. 3. 5. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	47
4. 3. 6. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Kardeş Sırası Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	48
4. 3. 7. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	49

4. 3. 8. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular	50
4. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişinin İncelenmesi	52
4. 5. LGBT Bireylerin Yalnızlık ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Yaşam Memnuniyetini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi	52
5. TARTIŞMA	54
5. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması	54
5. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre incelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması.....	56
5. 2. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılıkları	56
5. 2. 2. LGBT Bireylerin Yaşam Memnuniyeti Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılıkları	56
5. 2. 3. LGBT Bireylerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılıkları	57
5. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması.....	58
5. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık ve Sosyal Uyum düzeylerinin Yaşam Memnuniyetini Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması	59
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	61
6. 1. Sonuçlar	61
6. 2. Öneriler	62
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	62
6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	62
7. KAYNAKLAR	64
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ.....	78

ÖZET

LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel [LGBT] bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerini belirlemektir. Araştırmada aynı zamanda LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin, bazı demografik değişkenler (yaş, bireyin eğitim düzeyi, annesinin ve babasının eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası, yerleşim yeri, aylık gelir) açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma, ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemini, 245 LGBT birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilen ve Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan "U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği", Lavalley, Hatch, Michalos ve McKinley (2007) tarafından geliştirilen ve Akın ve Yalnız (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yaşam Memnuniyeti Ölçeği", Bosc, Dubini ve Polin (1997) tarafından geliştirilen ve Akkaya ve diğerleri (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan "Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)" kullanılmıştır. Demografik özelliklere ilişkin verileri elde etmek için araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır. Veriler, SPSS 22.0 ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız t-testi, Mann Whitney U Testi, ANOVA (Tek yönlü varyans analizi), Post Hoc Tukey Testi, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı tekniği ve çoklu doğrusal regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Ayrıca değişkenlere ilişkin ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde değerlerinin belirlenmesinde betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın bulguları, LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, yerleşim yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Araştırmanın sonuçları, LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin, yaş, eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası değişkenlerine göre farklılaşmadığını, anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun, anne eğitim düzeyi ilköğretim olan gruptan anlamlı bir şekilde daha yüksek yaşam memnuniyeti düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. LGBT bireylerin aylık gelir düzeyi arttıkça, yaşam memnuniyeti düzeyleri de artmaktadır. Kentsel bölgede yaşayan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puanı ise kırsal bölgede yaşayanlardan anlamlı bir biçimde yüksektir.

Araştırmanın sonuçları, LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası ve yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşmadığını göstermektedir. Bununla birlikte lisansüstü eğitim düzeyine sahip olanların, eğitim düzeyi lise olanlardan anlamlı bir biçimde yüksek sosyal uyum düzeyine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca aylık gelir düzeyi arttıkça, sosyal uyum düzeyi de artmaktadır.

Yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum arasındaki ilişki incelendiğinde, sosyal uyum ile yaşam memnuniyeti arasında, yalnızlık ile sosyal uyum arasında ve yalnızlık ile yaşam memnuniyeti arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Araştırmanın sonuçları, sosyal uyum ve yalnızlık puanlarının, yaşam memnuniyeti puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığını göstermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, alan yazına dayalı olarak tartışılmış ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: LGBT, Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti, Sosyal Uyum.

ABSTRACT

Determine of Loneliness, Life Satisfaction and Social Adaptation Levels of LGBT Individuals

The purpose of this study is to determine the loneliness, life satisfaction and social adaptation levels of the lesbian, gay, bisexual and transgender individuals. It was also aimed to investigate whether the loneliness, life satisfaction and social adaptation levels of LGBT individuals differ in terms of some demographic variables (age, education level of the individual, mother's and father's education level, number of siblings, sibling order, settlement, and monthly income level). In this research, correlational survey methods was used. The research group was 245 LGBT individuals.

Data was collected by using "U.C.L.A. Loneliness Scale" developed by Russell, Peplau and Ferguson (1978) and adapted into Turkish by Demir (1989), "Life Satisfaction Scale" developed by Lavalley, Hatch, Michalos and McKinley (2007) and adapted to Turkish by Akin and Yalniz (2015), "Social Adaptation Self-Evaluation Scale (SASES)" developed by Bosc, Dubini and Polin (1997) and adapted to Turkish by Akkaya and others (2008). In order to obtain data on demographic characteristics, 'Personal Information Form' developed by the researcher was used. SPSS 22.0 was used to analysis of the data. Independent t-test, Mann Whitney U Test, ANOVA (One-Way Variance Analysis), Post Hoc Tukey Test, Pearson Moments Multiplication Correlation Coefficient and multiple linear regression analysis were used to analyze the data. In addition, descriptive statistical technique was used to determine the mean, standard deviation, frequency and percentage values of the variables.

The findings indicate that loneliness levels of LGBT individuals no differ in terms of age, education level, mother's education level, father's education level, number of siblings, place of residence and monthly income level variables. The results show that life satisfaction levels of LGBT individuals no differ according to age, education level, and father's education level, number of siblings, sibling sequence variables, but the mean scores has a significantly higher level of the groups whose mothers' education level is post-graduate than the group whose mothers' education level is primary school. As the LGBT individuals' monthly income level increases, the life satisfaction level of them also increases. The life satisfaction score of LGBT individuals living in urban areas is significantly higher than those living in rural areas. The results show that the social adaptation levels of LGBT individuals no differ according to the variables such as age,

mother's education level, and father's education level, number of siblings, sibling order and place of residence. In addition, it was found that those with postgraduate education had significantly higher levels of social adaptation than those with high school education level. As LGBT individuals' monthly income level increases, the social adaptation level of them also increases. When the relationship between loneliness, life satisfaction and social adaptation was examined, it was found that there was a statistically significant relationship between social adaptation and life satisfaction, between loneliness and social adaptation and between loneliness and life satisfaction. The results show that the social adaptation and loneliness scores significantly predict life satisfaction scores. The findings of the study were discussed based on the literature and the suggestions were made in accordance with the results.

Keywords: LGBT, Loneliness, Life Satisfaction, Social Adaptation.

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Çalışma Grubunu Oluşturan Bireylere Ait Tanımlayıcı Bulgular.....	30
2.	Yalnızlık Ölçeği, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeğine Ait Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	38
3.	U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları.....	39
4.	Yaşam Memnuniyeti Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları	39
5.	Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları	40
6.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyuma İlişkin Tanımlayıcı Değerler.....	41
7.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	41
8.	LGBT Bireylerin Yaş Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi	42
9.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri.....	43
10.	LGBT Bireylerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi.....	43
11.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri.....	44
12.	LGBT Bireylerin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi	45
13.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri.....	46
14.	LGBT Bireylerin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi	46
15.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	47

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
16.	LGBT Bireylerin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi.....	48
17.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Kardeş Sırası Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	48
18.	LGBT Bireylerin Kardeş Sırası Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi.....	49
19.	Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyinin Yerleşim Yeri Değişkenine Göre N, $\bar{X}$, Ss ve Bağımsız t Testi ve Etki Büyüklüğü Değerleri.....	50
20.	LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri	50
21.	LGBT Bireylerin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi	51
22.	Sosyal Uyum, Yaşam Memnuniyeti ve Yalnızlık Değişkenlerine İlişkin Korelasyonel Bulgular	52
23.	Yaşam Memnuniyeti Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi	53

KISALTMALAR LİSTESİ

- LGBT** : Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Transseksüel
LGBTQ : Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve Queer
U.C.L.A. YÖ : U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği
YMÖ : Yaşam Memnuniyeti Ölçeği
SUKDÖ : Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği

1. GİRİŞ

Ayrımcılık ve ötekileştirmeye karşı çıkan ve eşitliğe vurgu yapan bir anlayış artan bir biçimde yaygınlaştırılmaya çalışılsa da, cinsel kimlik ve yönelimi nedeniyle dışlanmaya maruz kalan birey sayısı yadsınamayacak kadar fazladır. Yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları ve medyadaki yansımalar da göz önüne alındığında, cinsel kimlik ve yönelimi farklı olan bireylere yönelik şiddet, ötekileştirme ve ayrımcılık tutumlarının devam ettiği görülmektedir (Uluyol, 2016). Cinsel kimlik ve cinsel yönelim, kişinin benliğini oluşturan ve kişiden ayrı düşünülmemeyen kavramlardır. Kimlik, "Ben kimim?" sorusuna verilen cevaplardan oluşur ve bireyin kim olduğu, kişisel özelliklerinin ve rollerinin neler olduğu, neler yapabildiğiyle ilişkilidir (Dökmen, 2009). Kimliğin boyutlarından biri de cinsel kimliktir. Cinsel kimlik, cinsel hormonlar, kromozomlar, cinsel organlar, üreme hücrelerinin geliştirdiği dokuları kapsayan biyolojik özelliklerdir (Bulut ve diğerleri, 2011). Ayrıca bu kavram, kişinin kendini hangi cinsiyetle özdeşleştirdiğini ifade etmek için de kullanılmaktadır (KAOS GL, 2014).

Hızla değişen günümüz dünyasında kimlik ve toplumsal davranışlar kademeli olarak kazanılırken karşılaşılan gelişim görevlerinden biri de, uygun erkek ya da kadın rolünü öğrenmektir. Gander ve Gardiner (2004), cinsiyet rolü teriminin eril (masculine) ya da dişil (feminine) olarak adlandırılabilen davranış, tutum, değer, düşünme biçimi, giyinme ve kişinin bedenini süslemesi süreçlerini kapsadığını ifade etmiştir. Cinsiyet rolü, toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır. Feminist terapistler, toplumsal cinsiyet rolü beklentilerinin bir bireyin kimliğini doğduğu anda etkilemeye başladığını ve bu beklentilerin yetişkin kişiliğinde de derinlere kök saldığını vurgular. Erkek çocuklar, kendilerini annelerinden farklı tanımlayarak babalarının gibi bir kimlik geliştirir. Kız çocuklarının kimliği ise anneleriyle olan ilişkilerindeki devamlılık duygusuna dayanmaktadır (Corey, 2008). Çocuklukta başlayan bu süreç, ergenliğe geçildiğinde daha kişiye özgü bir hal alır. Genç birey, diğerleriyle olan ilişkilerine bağlı olarak benlik kavramını oluşturmaya çalışırken aynı zamanda sosyal sınırlarını olabildiğince kalın çizgilerle belirleme çabası içindedir (Geldard ve Geldard, 2013).

Cinsiyet kimliği, bireyin benlik algısında yer alan en önemli öğedir ve ergenlikten önce kazanılmaya başlar. Bu kavram, kişinin kendini davranış ve kendilik olarak belli bir cinsiyete ait hissetmedir (Dökmen, 2009). Cinsel yönelim ise, bir kişinin cinsel dürtülerinin hangi cinsiyetteki bireylere ilişkin olduğunu belirler.

Kişinin kendi cinsiyetinden birine yönelmesi "eşcinsellik - homoseksüellik", kişinin karşı cinsiyetten birine yönelmesi "karşıcinsellik - heteroseksüellik", kişinin her iki cinsiyete de yönelmesi "biseksüellik" olarak tanımlanmaktadır (Bulut vd., 2011).

Transseksüel kavramı ise, hem erkek hem de kadın için geçerlidir, kişinin davranışlarından çok, iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi ve hissetmesidir (KAOS GL, 2014). Heteroseksüel yönelim haricindeki cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri ifade etmek için genel olarak "LGBT" kavramı kullanılmaktadır. Bu kavram, lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender kelimelerinin ilk harflerinden oluşmaktadır. Transgender, bireyin sahip olduğu cinsel kimliği ile sahip olmak istediği cinsel kimliğinin farklı olması durumudur. Bu kavram yerine genel olarak transseksüel veya travesti kelimeleri kullanılmaktadır.

Colarusso'ya (1992) göre, geç ergenlik evresindeki birçok genç, cinsel ilişkiyi içeren aktif bir cinsel yaşama psikolojik olarak hazırdır. Bazı gençler bu evrede cinsel tercihlerini fark etmeye başlarlar ve eşcinsellik yönünde bir karar alabilirler (Colarusso, 1992'den akt., Geldard ve Geldard, 2013, s. 6). Homoseksüelliklerinin farkına varan gey ve lezbiyen gençler, başta okul olmak üzere sosyal çevreleriyle şiddetli düzeyde anlaşmazlık yaşayabilirler. Bununla birlikte eşcinsel gençlerin aile yaşamları, arkadaşlık ilişkileri ve diğerleriyle olan yakın ilişkileri de bu durumdan olumsuz etkilenebilmektedir. Bunun sonucunda hemcinslerine ilgi duyan gençlerin sosyal etiketlenme nedeniyle kimlik duygusu ve özsaygı geliştirme yeteneklerinde düşüş gözlenebilmekte ve bu durum eşcinsel gençleri yalnızlık, dışlanma ve depresyona yatkın hale getirebilmektedir (Geldard ve Geldard, 2013). Ülkemizde ve diğer pek çok ülkede yaygın olarak kabul gören cinsel yönelim şeklinin heteroseksüellik olması, LGBT bireylerin yok sayılmasına ve toplumun dışına itilmesine neden olabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak LGBT bireylerin yalnızlık duygusuna kapılmaları kaçınılmaz görülmektedir. Çünkü yalnızlık duygusunun büyük bir bölümünü, diğer insanlarla ilişki kurmaya duyulan ihtiyaç oluşturmaktadır (May, 2000). Özellikle LGBT bireyler için sosyal yaşamın her alanı, farklı dışlanma dinamiklerini bünyesinde barındırmaktadır (Erdoğan ve Köten, 2015). Cinsel yönelimi nedeni ile kabul görmeyen ve dışlanma yaşayan birey, sosyal yaşamında daha pasif davranmakta, alışık olmadığı ortamlar ve ilişkilerden uzak durma davranışı gösterebilmektedir (Dürüst ve Çağlar, 2015). Bu durumun LGBT bireylerin yalnızlık düzeyinin artmasına yol açabileceği düşünülmektedir.

Maruz kalınan olumsuz tutumlar sonucunda yalnızlaşabileceği öngörülen LGBT bireylerin, yaşamlarından duydukları memnuniyetin de bu durumdan etkilenecek şekilde azalacağı düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde, yalnızlık ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara rastlanmıştır.

Bu araştırmaların sonucunda bireyin yalnızlık ile yaşam memnuniyeti düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Ogurlu, Birben, pengin ve Yalın, 2016; Yılmaz ve Altınok, 2009).

Bu bulgular bireyin yaşam memnuniyetinin yalnızlık düzeyi ile ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Yaşam memnuniyeti, bireyin kendine özgü kriterlere dayanarak, kendi yaşam kalitesini değerlendirme sürecidir. Bireyin yaşam koşulları ve yaşantıları bu kriterlere uygun olduğu sürece, yaşamdan aldığı doyum yüksek düzeyde olacaktır (Akin, 2013). Köknel (1992) insanın yaşamdan doyum alabilmesi ve hayatını dolu dolu yaşayabilmesi için, normal ve sağlıklı olması gerektiğini ifade etmektedir. Burada sözü geçen normal ve sağlıklı kavramlarının herkes tarafından kabul edilmiş bir tanımını yapmak oldukça güçtür. Sözlük anlamıyla 'normal' kavramı ise; ilke ve kurallara uyan, dengeli, düzenli, uygun kelimeleriyle açıklanabilirken 'sağlıklı' kavram, ruh ve bedenen iyi, rahat durumda olunması olarak ifade edilebilir. LGBT bireyler, bu tanımlamalarda yer verilen özellikleri taşısa dahi cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle toplumun büyük bir bölümü tarafından 'anormal' ve 'hasta' olarak nitelendirilmektedir. Bu nitelendirmelere maruz kalan LGBT bireylerin yaşam memnuniyetleri olumsuz yönde etkilenebilmektedir. Alkan'ın (2014) farklı cinsel yönelime sahip bireylerle yürüttüğü çalışmasının sonucunda elde ettiği heteroseksüel bireylerin yaşam doyum düzeyinin homoseksüel bireylerden anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulgusu, bu durumu destekler niteliktedir.

Bireylerin yaşam memnuniyetini etkileyen birçok faktörden söz etmek mümkün görünmektedir. Diğer bireylerle sağlıklı ve istendik ilişkiler içerisinde olmak sosyal bir varlık olan insan için özellikle önemli görülmektedir. İçinde yaşadığı toplumla sağlıklı ve doyurucu ilişkiler kurabilen insanların, yaşamdan aldıkları doyum artabilmektedir. Weis (1974) toplumsal ilişkilerin insana sağladığı yararları beş grup altında toplamıştır. Bunlar; Toplumsal Kaynaşma - Bütünleşme, Değer Doğrulaması, Güven Duygusu, Rehberlik ve Bakım Fırsatı'dır. Toplumla kurulan istendik düzeyde ve kaliteli ilişkilerin insana pek çok yarar sağladığı; bu ilişkilerin eksikliği veya yokluğunun ise insanda yalnızlık duygusuna yol açtığı bilinmektedir (Akt., Kayaoğlu, Gökdağ ve Kirel, 2011, s. 90). Yalnızlık duygusundan ve bu duygunun yaratmış olduğu olumsuz etkilerden kurtulmak isteyen birey, kendine farklı gruplar içerisinde yer arama çabasına girebilmektedir. Bununla birlikte bir grup içerisinde yer alma isteği sadece yalnızlık duygusu yaşayan bireylere has bir özellik değildir. May (2000), toplumdaki herkesin, temelde aile olmak üzere farklı sosyal, ekonomik, siyasal, dinsel ve mesleki gruplara ye olduğunu, yesi olduğu gruplarla ilişkilerini sürdürebilmek için de uyum davranışı göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. Grupların yanı sıra, insanın içinde bulunduğu toplumsal ortama da uyum sağlaması gerekmektedir.

Bu uyumu sağlayamayan bireylerde bedensel ve ruhsal birtakım sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Köknel, 1992). Bununla beraber bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreye uyduramadığı davranışlar, toplumun değerlerine göre olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilmekte, bu değerlendirmeler bireyin sosyal ortam veya gruba kabul sürecini etkilemektedir (May, 2000). Hem LGBT bireyler hem de bu bireylerin üyesi olduğu gruplar, içinde yaşadığımız toplumun geneli tarafından kabul görmemektedir. Toplum tarafından kabul görmemek, bu bireyleri ve yer aldıkları grupları dezavantajlı hale getirebilmektedir. Cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle dezavantajlı hale gelen grupların sosyal dışlanmaya uğrama olasılıklarının daha fazla olduğu bilinmektedir. Özellikle de LGBT bireyler, toplumdaki topluma değişiklikler göstermekle birlikte, toplumsal dışlanmayı en şiddetli yaşayan grup arasında yer almaktadır (Erdoğan ve Köten, 2015). LGBT bireylerin maruz kaldığı ayrımcılık ve dışlanma, onların toplumun diğer üyeleriyle karşı karşıya gelmesine, toplumda yok sayılmasına ve ötekileştirilmelerine neden olmakta ve bu süreçler yaşam hakkı ihlallerine kadar ulaşan sonuçlara yol açabilmektedir (Buz, 2011). LGBT bireylerin cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle içinde yaşadığımız toplum tarafından kabul görmeme ve dışlanma davranışına daha çok maruz kaldıkları göz önüne alındığında, topluma uyum sağlama süreçlerinde sorunlar yaşayacağı düşünülmektedir. Çünkü uyum davranışı gösterebilmenin temel gerekçelerinden biri, asgari düzeyde saygı ve kabul ortamının oluşmasıdır. İçinde yaşadığı toplumun geneli tarafından kabul görmeyen ve saygı duyulmayan LGBT bireylerin, diğerleri ile olan ilişkilerinin ve sosyal uyum düzeylerinin bu durumdan olumsuz yönde etkileneceği düşünülmektedir. Bu varsayımlar göz önüne alınarak yürütülen bu çalışma, LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda elde edilen verilerin, bundan sonra yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yol göstermesi ve literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

1. 1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerini incelemektir.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlara ulaşılması hedeflenmektedir:

1. LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek.
2. LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek.
3. LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek.

4. LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek.
5. LGBT bireylerin sosyal uyum ve yalnızlık düzeylerinin yaşam memnuniyetinin yordayıcısı olup olmadığını incelemek.

1. 2. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Sosyal bir varlık olan insanın, içinde yer aldığı toplumla iletişim ve etkileşim kurma en temel ihtiyaçlarından biridir. Bu ihtiyacın karşılanmaması halinde ortaya birtakım sorunlar çıkabilmektedir ve bu nedenle bu sorunlar çözülmediğinde kümülatif bir şekilde artmaktadır. Birey için bu sorunlarla baş etmek ve aynı zamanda sağlıklı bir yaşam sürdürmek çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Dışlanma ve kabul görmeme davranışına maruz kalmak, bireyin olumsuz duygular hissetmesine neden olmaktadır. Dahası böyle bir dışlanma ve kabul görmeme, bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Diğerleriyle ilişki içerisinde olmak kadar, içinde yaşanılan topluma, bu toplumun düzen, kültür ve normlarına uyum sağlamak da bireylerin ruh sağlığı üzerinde etkilidir. Özellikle LGBT bireyler, fiziksel olarak bir toplumun içinde yer almalarına rağmen, psikolojik ve sosyal olarak kasıtlı bir şekilde toplumun dışına itilmektedir. Görsel ve yazılı medyada da özellikle trans bireylere uygulanan fiziksel ve psikolojik şiddet haberlerine rastlanılmaktadır. Cinsel kimlik ve yönelimi nedeniyle hayatın her alanında engellenme ve şiddetle karşılaşan LGBT bireyler, bu durumdan kurtulabilmek için kendilerine hem fiziksel hem psikolojik zarar vermeye ve sonu özkıyıma varan davranışlara yönelebilmektedirler. Bütün bu durumların yanı sıra, sürekli olarak olumsuz tutum ve dışlanma davranışına maruz kalmanın, yalnızlık duygularına, topluma uyum sorunlarına ve yaşamdan memnuniyetinde düşüşe yol açacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin incelenmesi önemli görülmektedir.

Türkiye'deki literatür incelendiğinde homoseksüellik ve cinsel kimlik üzerine yapılan araştırmalara rastlanılmasına rağmen, araştırma grubunu LGBT bireylerin oluşturduğu çalışmaların sayısının son derece yetersiz olması dikkat çekmektedir. Bu durumun yanı sıra yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyumu ele alan çalışmalara literatürde rastlanılmasına rağmen, bu üç kavramı aynı anda ele alan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ulaşılan çalışmaların daha çok tıp ve sosyoloji alanında yer alan araştırmacılara ait olduğu görülmektedir. Bireyin kendini bir bütün olarak tanımasına, çevresi ve kendisiyle uyum sağlamasına ve nihayetinde kendini gerçekleştirme süreclerini kapsayan rehberlik ve psikolojik danışma alanında ise (Kaya, 2011) araştırma grubunu LGBT bireylerin oluşturduğu çalışmaların yok denecek kadar az olması göze

çarpmaktadır. Bu açıdan bakılarak, yapılan çalışmanın literatüre kazandırılacak önemli bir veri kaynağı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın LGBT bireyleri anlamaya ve LGBT bireylerin literatürdeki görünürlüğüne arttırmaya yardım edeceği ümit edilmektedir. Çalışmanın sonunda yer verilecek olan öneriler bölümünün, bundan sonra çalışma yapacak araştırmacılara yol göstereceği öngörülmektedir.

Sözü geçen tüm bu nedenler, araştırmanın önemi ve gerekliliğine vurgu yapmakla beraber, bu araştırma ile her geçen gün artan bireysel farklılıkları bir nebze daha anlayabilmek mümkün kılınmaya çalışılacaktır.

1. 3. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma sonucunda bulgularanan LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri, çalışmada kullanılan U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1. 4. Araştırmanın Varsayımları

1. Bu çalışmada katılımcıların ölçek maddelerine, içtenlikle ve yansız olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

1. 5. Tanımlar

LGBT: LGBT, lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel kavramlarını kısaca ifade etmek için kullanılmaktadır. Lezbiyen kavramı duygusal, cinsel yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan kadınları tanımlamaktadır. Gey kavramı ise duygusal ve cinsel yönelimleri kendi cinsinden bireylere yönelik olan erkekleri tanımlamaktadır. Biseksüel kavramı hem kendi cinsine hem de karşı cinse karşı duygusal ve cinsel yönelim içinde olan kadın ve erkekleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Transseksüel hem erkek hem de kadın için geçerli olan bir kavramdır ve kişinin davranışlarından çok, iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi ve hissetmesidir (KAOS GL, 2014).

Cinsel Kimlik: Cinsel kimlik (sexual identity) dış ve iç cinsel organlar, kromozom ve cinsel hormonlar, üreme hücrelerine ait dokuları kapsayan kişinin biyolojik olarak sahip olduğu cinsel özellikleridir (Bulut vd., 2011).

Cinsel Yönelim: Cinsel yönelim bir bireyin erkeklere, kadınlara ya da her iki cinsiyete yönelik duygusal, romantik ve/veya cinsel çekimine işaret eder (Amerikan Psikoloji Derneği [APA], 2008).

Yalnızlık: Kişinin var olan sosyal ilişkisi ile arzuladığı sosyal ilişkisi arasındaki farklılık sonucunda oluşan, hoş olmayan psikolojik durum (Demir, 1989).

Yaşam Memnuniyeti: Yaşam memnuniyeti, kişinin hayatındaki tatmin veya memnun olma duygusunu değerlendirmesidir (Lavalley vd., 2007). Bir başka tanımla yaşam memnuniyeti, bireyin içinde bulunduğu hayat şartlarından hoşnut olması ve yaşama sevincine sahip olmasıdır (Akın ve Yalnız, 2015). Literatürde yaşam memnuniyeti ile yaşam doyumu, aynı anlamda kullanılabilir.

Sosyal Uyum: Uyum bir kişinin inanç ve davranışlarını, grup standartlarına göre değiştirme eğilimidir (Kayaoğlu vd., 2011). Sosyal işlevsellik (sosyal uyum) kişinin iş, ev, sosyal yaşam ve haz aldığı etkinliklerdeki işlevsellik yetisi olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte eş, ebeveyn, arkadaş ve iş arkadaşı rollerindeki yeterlilik ve doyumu da kapsamaktadır (Akkaya vd., 2008).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmanın bu bölümünü değişkenlerin tanımı, bileşenleri, işlevlerine ilişkin bilgiler ve bu değişkenlerle ilgili yapılan bazı çalışmalar oluşturmaktadır.

2. 1. 1. LGBT

LGBT, “cinsel azınlıklar” diye de nitelendirilen ve heteroseksüel olmayan grup ve kimliklerin tümünü kapsar. Bu kavram, lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender sözcüklerinin baş harflerinin yan yana gelmesiyle oluşmuştur (Ertekin ve Uçar, 2016). Gey terimi erkek eşcinseller için, lezbiyen terimi ise kadın eşcinseller için kullanılmaktadır (Dökmen, 2009). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin “Eşcinselliği” Tanısal ve İstatistiksel Ruhsal Bozukluk El Kitabı'ndan çıkardığı 1973 yılına kadar, eşcinsellik ruhsal bir bozukluk olarak sınıflandırılmıştır (Strickland, 2001). 1975 yılından beri APA psikologları lezbiyen, gey ve biseksüel yönelimle ilişkilendirilmiş olan akıl hastalığı damgalamasını kaldırmaya ön ayak olmuştur (APA, 2008). Eşcinsellik terimi “homosexuality” kelimesinin dilimize birebir çevirisidir. Önceden bir tıp terimi olarak kullanılmıştır. Aynı cinsiyetten iki kişi arasındaki cinsel ya da duygusal çekim ve cinsel davranışları ifade eder (KAOS GL, 2014). Biseksüellik ise, kişinin hem kendi cinsiyetinden hem de karşı cinsiyetten kişilere karşı duygusal, romantik ve cinsel yönelim içinde olabilmesidir (Gökçeoğlu vd., 2017). Sigmund Freud'a göre, biseksüellik tüm insanlar için ortak bir “eğilim”dir ve her birey erkeksi ve kadınsı bir yöne sahiptir (Strickland, 2001). Transgender, biyolojik olarak sahip olduğu cinsiyet ile olmayı istediği cinsiyet farklı olan bireyleri tanımlar. Dilimizde birebir karşılığı olmadığı için transgender kelimesi yerine transseksüel veya travesti kelimeleri kullanılmaktadır.

Cinsel yönelim, kişinin cinsel arzularının hangi cinse yöneldiğini belirtir (Bulut vd., 2011). Cinsel yönelim, bir kişinin hissettiği kimliğiyle, bu hislere bağlı olan davranışlarıyla ve toplum içindeki aidiyet duygusuyla ilişkilidir (Yalçınoğlu ve Önal, 2016). Tanınmış üç cinsel yönelim bulunmaktadır: Eşcinsellik, heteroseksüellik ve biseksüellik. Cinsel yönelim, duyguları ve kendilik kavramını içerdiği için cinsel davranıştan farklıdır. Bireyler davranışlarıyla cinsel yönelimlerini ifade edebilecekleri gibi etmeye de bilirler. Lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin cinsel yönelimi, kendi öz kimliklerine dayanılarak tanımlanabilir. Bunun dışında eşcinsel cinsel davranış ya da cinsel çekicilik düşünülerek bir tanımlama yapmak da mümkündür (Gates, 2011).

2. 1. 1. 1. LGBT Kavramını Açıklamaya Yönelik Bakış Açılı

Cinsel kimlik, bireyin erkek ya da dişi olmasına ilişkin iç yaşantıdır ve bir cinsten ya da diğerdinden farklı olmaya ilişkin bilişe ve özbilince dayanır (Onur, 2011). Bir diğere ifadeyle cinsel kimlik, kişinin kendini kadın, erkek veya transgender olarak hissetmesi durumudur (Yalçınoğlu ve Önal, 2016). Cinsel kimlik, kişinin cinsiyetine ilişkin (tıbbi, cerrahi ya da diğere araçlarla bedensel olarak görünüşünü ya da fonksiyonlarını özgür bir şekilde değiştirmeyi de kapsayabilir) derinden hissettiği duygulara, giyim, konuşma, davranış biçimi ve cinsiyetin diğere biçimlerde dışavurumuna atıfta bulunur (KAOS GL, 2014). Kişinin doğumla kazandığı biyolojik cinsiyeti ile cinsel kimliği aynı değilse, bu kişi kendisini transseksüel veya başka bir deyişle transgender kategorisinde değerlendirebilir. Transseksüeller ve travestiler (karşı cinsin kıyafetini giymekten hoşlanan insanlar) transgender bireyler olarak tanımlanırlar (Yalçınoğlu ve Önal, 2016).

Cinsel kimlik oluşumu, yaşamın oldukça erken bir döneminde başlar. Çocuklar genellikle iki yaş civarında kendi cinsiyetlerini tanırlar. Bu yaştaki çocukların çoğu, iki cinsiyetin bulunduğunu, kendisinin de bunlardan birine ait olduğunu ve babasının er, annesinin dişi olduğunu bilir. Ancak bu kadar küçük yaştta çocuklar cinsiyeti, biyolojik özelliklerden çok, giysiler, davranışlar veya başka yüzeysel etmenlerle belirleme eğilimindedir. Cinsel kimlik belirlenip anlaşıldıktan sonra bunu, iki cinse ilişkin inanç ve tutumların gelişmesi takip eder (Vatandaş, 2007).

Biyolojik bakış açısına göre cinsiyet kavramı, insanların cinsel organlarına göre erkek ya da dişi olarak tanımlanmasıdır (Onur, 2011). Bir başka tanımla cinsiyet (sex), insanların üreme organları ve sistemleri üzerinden dişi ve erkek olarak farklılaşmasıdır (KAOS GL, 2014). Tek yumurta ve çift yumurta ikizleri üzerinde yapılan bazı çalışmalarda, tek yumurta ikizlerinin çift yumurta ikizlerine göre biseksüelliğe daha yatkın olduğu görülmüştür ve biseksüelliğe yatkınlığın temelinin genetik kaynaklı olduğu varsayılmıştır (Strickland, 2001). Çeşitli teknik ve etik sebeplerle insanlar üzerinde deneysel nörobiyolojik cinsiyet analizleri yapmak zordur ve bu analizler sıklıkla klinik araştırmalarla sınırlı kalmaktadır. Bu verilerin yorumlanması genellikle güçtür çünkü bu veriler özünde ilişkiseldir (örneğin davranış değişiklikleri ile hormonal değişiklikler arasındaki ilişkinin varlığı). Gözlenen ilişkinin, bir veya başka değişkenin etkisinden kaynaklandığından emin olmak imkansızdır. Bu yorumların kanıtlanması yukarıda bahsedilen nedenlerle, sadece hayvanlar üzerinde yapılan gerçek nedensel çalışmalarda karşılaştırılarak dolaylı yollardan elde edilebilir. Cinsel davranışını etkileyen cinsiyet davranışlarına bağlı hayvan çalışmalarının çoğu, iki cinsiyet tarafından gösterilen davranış biçimlerindeki farklılıklar üzerine odaklanmaktadır. Kadın ve erkeklerin cinsel etkileşim sırasında gösterdikleri davranışlar çok az farklılık göstermekte veya hiç farklılık göstermemektedir.

Bu nedenle bu çalışmalarla insan davranışının anlaşılmasının ilgisi çok azdır. Yakın zamanda hayvanlarda cinsel yönelim çalışmaları başlatıldığından, insan eşcinsellik veya heteroseksüelliğinin kökenine dair önemli bilgilerin elde edilebileceği düşünülmektedir. Cinselliğin diğer iki boyutu olan cinsel kimlik ve cinsel rol ise insanlara özgüdür ve hayvan modellerinde çalışılmaz (Balthazart, 2012).

Psikolojik bakış açısına göre ise, bir çocuğun erkek ya da kadın olması sürecini açıklamaya çalışan pek çok kuram vardır. Bunlar psikanalitik kuram, toplumsal öğrenme kuramı ve bilişsel gelişim kuramı olarak üç ana grupta toplanabilir.

Psikanalitik Kuram, erkek ve kız çocuklarında cinsiyet gelişimini açıklamak için farklı süreçler olduğunu varsayar. Başlangıçta, hem erkeklerin hem de kızların anneleriyle özdeşleştiğine düşünülmektedir. Ancak bu durum 3 ila 5 yaş arasında değişir ve çocuklar aynı cinsiyetteki ebeveynle özdeşleşmektedir. Aynı cinsiyetteki ebeveynle özdeşleşmek, karşı cinsiyetteki ebeveyne erotik bağlanma deneyimi ve aynı cinsiyetteki ebeveyne karşı kıskançlık sonuçlarını doğurmaktadır. Bu bağlanma, aynı cinsiyetten olan ebeveynin misillemesinden korktukları için çocukların çok kaygılı olmasına neden olmaktadır. Kızlarda görülür bir cinsel organın olmayışı, erkek çocukların kastrasyon (hadım edilme) anksiyetesini arttırmaktadır. Kız çocukları ise daha karmaşık bir durumla karşı karşıyadır. Bir penisin eksikliğinden öfke ve aşağılık hissi yaşarlar ve annelerinin, babalarına duydukları ilgiden dolayı kendilerine misilleme yapmasından korkarlar. Bu çatışmalı ilişki, aynı cinsiyetteki ebeveynle özdeşleşerek çözülür. Özdeşleşme, çocukların aynı cinsiyetteki ebeveynin özelliklerinin ve niteliklerinin tamamını benimsediği bir süreç tamamen olarak betimlenmektedir. Bu özdeşleşme süreci boyunca çocukların cinsiyetleriipleşir. Aynı cinsiyetteki ebeveynle özdeşleşme, erkeklerde kızlara göre daha güçlü olduğu için, erkeklerin daha güçlü bir şekilde cinsiyetipleştirmeleri beklenmektedir (Bussey ve Bandura, 1999).

Freud'a göre (1925) cinse bağlı kimlik, çocuğun ana babasıyla ilişkilerindeki çatışmaları, sevgi ve kıskançlık duygularını çözerek kazanılır. Erkek çocuk annesine duyduğu erotik sevgiden vazgeçerek babasıyla özdeşleşmeye girdiğinde, kız çocuk da aynı şekilde annesiyle özdeşleşmeye başladığında cinsel kimliğine kavuşma yoluna girmiş demektir. Erkek çocuk yaşama oral evrede başlar ve bebek annesine ve özellikle annesinin memesine yönelmiştir. Bu şekilde erkeksi bir tavır sergiler ve kadına karşı heteroseksüel bir çekim içerisindedir. 18. ay civarında anal döneme girilir. İlgisi, kendi dışkısına yönelmiştir ve kendi vücuduna yoğunlaşmıştır. Kendi erkek kişiliğine, feminen bir tutumla eşcinsel gibi yönelir. Fallik dönemde heteroseksüel ve ensest bir şekilde erkeksi dürtüleri tekrar anneye yönelir. Bu noktada erkek çocuk penisini penis olarak keşfeder ve kadınların penise sahip olmadığını fark eder. Babasını, annesinin sevgisine bir rakip

olarak görür. Kastrasyon (hadım edilme) anksiyetesi ve annesine karşı geliştirdiği Odipus kompleksi çalışmaya başlar. Gizil ve bastırılmış şekilde devam eden uzun bir süreçten sonra, "normal" gelişen ergenlikte çocuk haz veren şeyleri keşfeder. Daha sonra annesine karşı geliştirdiği heteroseksüel çekimin dünyaca kabul gören ensest tabusunu ihlal ettiğini fark eder ve kendi erkeksi arzularını diğer kadınlara yönlendirir (Freud, 1925'ten akt., Ruse, 1981, s. 365).

Sosyal Öğrenme Kuramı, cinsiyet rollerinin kazanılmasında ödülün, cezanın ve gözlemsel öğrenmenin önemine vurgu yapar. Bu kurama göre çocuklar doğuştan esas olarak yansızdırlar ve doğuştan gelen biyolojik farklılıkları, daha sonraki cinsel kimlik farklılıklarını açıklamaya yetmez. Seçici pekiştirme ve taklit, cinse bağlı kimliğin kazanılması sürecinde temel rol oynar. Yani çocuklar, kendileriyle aynı cinsten olan ebeveynin davranışını model aldıkları için ödüllendirilir. Toplum da bu tür taklidi sistemli ödül ve cezalarla pekiştirir (Onur, 2011). Sosyal öğrenme kuramı cinsel kimlik kazanma sürecinde 2 öğrenme yöntemine önem verir. Bunlardan ilki edimsel koşullanma ikincisi ise model alma ve taklittir. Bir çocuğun kendi biyolojik cinsiyetine uygun davranışlar gösterdiğinde ödüllendirilmesi yoluyla davranışlarının pekişmesi ve biyolojik cinsiyetine uygun olmayan davranışlar gösterdiğinde cezalandırılıp o davranışının sönmesi, kimlik kazanma sürecinde yer alan edimsel koşullanma yöntemine örnektir. Cinsiyet rolleri kazanılırken ebeveynlerin, öğretmenlerin veya gözlemlenen diğer insanların taklit edilmesi ise, model alma ve taklit yöntemine örnektir. Bu kuram, ödül ve cezaların (hem doğrudan hem dolaylı) kimlik kazanma sürecinde çocuğun davranışlarını şekillendirdiğini belirtir (Dökmen, 2009). Araştırmacılar eşcinselliğin çevresel kökenine ait kanıtlar bulmuştur. Eşcinselliğin kökenindeki çevresel faktörler arasında, aile ile kurulan ilk ilişkiler, karşı cinsiyetteki ebeveynde gözlemlenen davranış modelleri ve yaşam boyu sosyal öğrenme yer almaktadır (Strickland, 2001).

Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre cinsiyet kimliği, çocukların cinsiyet öğrenmesinin temel örgütleyici ve düzenleyicisi olarak kabul edilmektedir. Çocuklar, kalıplaşmış cinsiyet kavramlarını, gördükleri ve çevreden duydukları ile geliştirirler. Bir kere sabit cinsiyete ulaştıklarında (inanç şudur ki, kendi cinsiyetleri sabit ve geri döndürülemezdir) cinsiyet kimliğini olumlu bir şekilde değerlendirir ve yalnızca bu anlayışa uygun bir şekilde davranmaya çalışırlar. Bilişsel tutarlılık tatmin edici olduğu için, bireyler benlik algılarıyla tutarlı şekilde davranmaya yönelir.

Kohlberg (1996) bu tutarlılığı yaratan ve sürdüren bilişsel süreçleri şu şekilde açıklamıştır: Çocukların davranışlarının çoğu, cinsiyet kimliklerini doğrulamak için planlanmıştır. Çocuklar kendi cinsiyetlerinin bilincine vardıklarında, birinin davranışı (bir kız gibi davranan) ve düşünceleri (ben bir kızım) arasındaki karşılıklı etkileşim, cinsiyet

kimliğinin kararlılığına yol açar ya da bilişsel gelişimsel kuram terimlerine göre toplumsal cinsiyet sabitliğini elde eder. Kohlberg (1966) cinsiyet sabitliğini, kişinin cinsiyetinin temel biyolojik özelliklerine bağlı kalıcı bir özellik olduğunu ve saç uzunluğu, giysi tarzı ya da oyun aktiviteleri seçimi gibi yüzeysel özelliklere bağlı olmadığını fark etmesi olarak tanımlamıştır. Cinsiyet sabitliğinin gelişimi, ya hep ya da hiç gibi bir fenomen değildir. Cinsiyet anlayışının üç ayrı kademesi, toplumsal cinsiyet sabitliğini oluşturmaktadır. Bunlar toplumsal cinsiyet anlayışının en küçükten olgunlaşmış biçimlerine kadar, cinsiyet kimliği, cinsiyet kararlılığı ve cinsiyet değişmezliğidir. Cinsiyet kimliği, çocuğun kendini basitçe erkek veya kız sınıfına koyması ve diğer bireyleri kız çocuk, erkek çocuk, yetişkin bir erkek ve kadın olarak sınıflandırmasıdır. Cinsiyet kararlılığı, bir bireyin cinsiyeti şu anda neyse bebekken sahip olduğu ve yetişkinlikte de sahip olacağı cinsiyetin zaman geçse de değişmeyeceğini kabul etmesidir. Cinsiyet sabitliğinin son unsuru olan cinsiyet değişmezliğinde, 6 ya da 7 yaşlarında uzmanlaşılır. Çocuk artık görünüş, kıyafet ya da aktivitelerdeki değişikliklere rağmen cinsiyetin değişmez olduğu konusunda bilinç kazanmıştır. Çocuklardan, bir erkek ya da kız çocuğu olarak kendiliğinden değişmeyecek kadar tutarlı bir şekilde cinsel tiplleşmeye dayalı davranışları benimsemeleri, 6 yaşına kadar beklenmemektedir (Kohlberg, 1966'dan akt., Bussey ve Bandura, 1999, s. 678).

Çocukluk döneminde kazanılmaya başlanan cinsel kimlik kavramı, ergenlik döneminde karşılaşılan en temel sorunlardan biridir. Ergenlikle beraber cinsel dürtülerin artmasıyla gençler cinsel kimlik ve cinsellik konuları ile karşılaşır. Bu durum, ergenlerin ilişki kurma ile ilgili kararlarını da etkiler. Erken ergenlikte daha çok, yanında güvende hissedeceği aynı cinsten arkadaşları ile ilişki kuran genç, geç ergenlik evresinde karşı cinse yönelir (Geldard ve Geldard, 2013).

Erikson (1968) cinsel yakınlık kapasitesinin oluşmasına rağmen, kimlik karışıklığı sorununu çözemeyen bireyin tam bir yakınlık ilişkisi kurmayı başaramayacağını belirtmiştir. Erikson'a (1968) göre cinsel yakınlık, yakınlığın sadece bir parçasıdır ve cinsel yakınlıklar, bireyin gerçek ve karşılıklı psikososyal yakınlık kapasitesi geliştirmesinden önce de yaşanabilir. Arkadaşlıkta olsun, erotik karşılaşmada ya da ortak çalışmada olsun, kendi kimliğinden emin olmayan genç, kişiler arası yakınlıktan kaçınacak ya da gerçekten birleşmeden ve kendisinden kurtulamadan sürekli yüzeysel ilişkilere girecektir (Erikson, 1982'den akt., Onur, 2011, s. 68).

Birey yakın ilişkiler kurarken, kendi cinsel yönelimini temele alır. Cinsel yönelimi oluşturan üç temel bileşen istek, davranış ve kimliktir (Dürüst ve Çağlar, 2015). Bireyin cinsel arzusunun hangi cinsiyetteki bireylere dönük olduğu cinsel arzusunun, cinsel birlikteliği hangi cinsiyetteki bireylerle yaşadığı cinsel davranışını, kendini hangi cinsiyete ait hissettiği ise kimlik hissini oluşturmaktadır (Alkan, 2014).

Birey karşı cinsiyetten biriyle yakınlık kurmak isteyeceği gibi, aynı cinsiyetten birisiyle de yakınlık kurma eğilimi içerisinde olabilir. Freud (1920) cinsel dürtülerin bebeklik döneminde başladığını belirtir. Kohlberg (1966) ise 5-12 yaş arası devrede bulunan çocukların kendi cinsiyetlerinin sürekliliğini keşfettiğini ve eşcinsel grup içinde seks rollerini öğrenmeye başladıklarını ifade eder (Kohlberg, 1966'dan akt., Cüceloğlu, 2015, s. 358). Freud (1925) homoseksüel davranışları ve çekimi, kadın ve erkek ruhsal dengesinin alışılmış kalıpların dışına çıkması tanımlamıştır. Aslında bazı insanların kendilerini doğal olarak homoseksüelliğe yöneltecek biyolojik yatkınlıkla doğduğuna inanır. İlk olarak narsistik homoseksüel evrenin başında erkek çocuk kendi bedenine çok fazla düşkün olarak yetişebilir ve asla diğer cinsiyete yönelmek istemeyebilir. İkinci olarak kastrasyon anksiyetesini yenmekteki başarısızlık, çok sert veya yumuşak baba tutumuna bağlı olabilir. Bu tutuma sahip babaların çocukları, heteroseksüel davranışların kastrasyona neden olabileceğinden korkarak bu davranışlardan kaçınır ve kendine güvenli bir rota oluşturur. Üçüncü olarak çocuk, aşırı sevgi gösteren anneye olan bağından dolayı Oedipus kompleksini çözmekte yetersiz kalabilir (Freud, 1925'ten akt., Ruse, 1981, s. 366).

Bergler ve Socarides'in (1978) de içinde yer aldığı bir grup psikanalist, eşcinselliği psikoseksüel gelişimin ketlenmesi veya duraksaması ile oluşan bir savunma olarak değerlendirmiştir. Bu psikanalistler içerisinde Socarides (1978) normal psikoseksüel gelişimin zorunlu olarak heteroseksüellik ile sonlandığını ve eşcinsel yönelimin, ilk üç yıl gelişimin doğal bir parçası olarak görüldüğünü belirtmektedir. Gerçek eşcinselliğin ise ayrılaşma ve bireyselleşme aşamasında oluşan bir bozukluk ile meydana gelen pre-ödüpal bir çatışmaya karşı geliştirilmiş nörotik bir adaptasyon olduğunu, bu aşamada sorun yaşayan bireylerin sınırda bir kişilik örüntüsüne sahip olduğunu ve bir kişilik bozukluğunun mutlaka bu duruma eşlik ettiğini ifade etmiştir. Socarides'e (1978) göre yalancı eşcinsellik ise ödüpal dönem çatışmaları sonucu oluşmaktadır ve narsistik bir seçim ile birlikte (Socarides, 1978'den akt., Friedman, 1991, s. 156).

Çok faktörlü toplumsal cinsiyet kimliği kuramına göre kişinin ilgi veya tutumların bir kısmı kadınsı olarak nitelendirilebilirken, kişilik özellikleri erkeksi çizgide olabilir. Spence'e (1985) göre kişinin biyolojik cinsiyeti ile kendilik algısı birbiriyle paraleldir. Kişi biyolojik cinsiyetine uygun olmayan rollere yönelse de, kendini yine de biyolojik cinsiyetine uygun olarak tanımlar. Yaşanılanlara veya yaşa göre cinsiyet kimliğiyle ilgili bazı özelliklerde değişiklik olabilir ama kadınsı veya erkeksi olmakla ilgili algısı ömür boyu sabittir (Koestner ve Aube, 1995'ten akt., Dökmen, 2009, s. 88).

Radikal davranışçı kuramcılar, eşcinselliği çocukluk çağı model alma örüntüsündeki birkaç farklılık sonucu olarak ortaya çıktığını savunmaktadır. Örneğin çocuğun, kendisine

bakım sağlayan hemcinsi tarafından kazara cinsel uyarana maruz kalması, karşı cins birinden genital uyarın alması sonucu cezalandırılması, heteroseksüellikle ilgili aile içi olumsuz mesajlar, aynı cins ebeveyne karşı aşırı ilgi ve dikkat, karşı cins tarafından cinsel açıdan yeterince uyarılmama ve olumsuz sonuçlanan heteroseksüel ilişki girişimlerinin eşcinselliğe zemin hazırladığı düşünülmektedir. Bununla birlikte eşcinsel veya heteroseksüel bireylerin yaşam öyküsü incelendiğinde, bu deneyimlerin cinsel yönelimlerini belirlediğine dair bir bulguya rastlanmamıştır (Diamant ve McAnulty, 1995'ten akt., Alkan, 2014, s. 34).

2. 1. 1. 2. LGBT Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

LGBT bireylerin psikolojik, sosyal ve duygusal durumları ve bu durumlarını etkileyen faktörler araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Aşağıda araştırma grubunu LGBT bireylerin oluşturduğu yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Kim ve Fredriksen-Goldsen (2014) lezbiyen, gey ve biseksüel (LGB) yaşlı yetişkinlerin yaşam düzeni ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda hem yalnız yaşayan hem de başkaları ile yaşayan yaşlı LGB bireylerin, bir eş veya hayat arkadaşı ile yaşayan yaşlı LGB bireylere göre daha yüksek düzeyde yalnızlık hissettikleri saptanmıştır.

Fokkema ve Kuyper (2009), Hollanda'daki yaşlı LGB bireylerin heteroseksüel akranlarından daha yalnız olup olmadığını incelemeyi amaçladıkları araştırmanın sonucunda, yaşlı lezbiyen, gey ve biseksüellerin (LGB'ler) sıklıkla yalnızlık duyguları yaşadığını saptamıştır. Heteroseksüel akranları ile karşılaştırıldığında, yaşlı LGB bireylerin boşanma, çocuksuz olma veya çocuklarıyla daha az yoğun temas kurma olasılıkları daha yüksek bulunmuştur.

Hu, Hu, Huang ve Zheng (2015) 275 LGB ve 275 heteroseksüel yetişkin Çinli bireyin benlik saygısı, yalnızlık ve yaşam doyumu düzeylerini karşılaştırmıştır. Araştırma sonucunda LGB yetişkinlerin, heteroseksüel yetişkinlere göre daha düşük benlik saygısı ve daha yüksek yalnızlık düzeyi hissettikleri, genel yaşam doyumu düzeylerinin de benzer düzeyde düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Powdthavee ve Wooden (2015) cinsel azınlıklara farklı muamelenin, genel iyilik durumunu nasıl etkileyebileceğini araştırdıkları ve iki farklı ülkeyi (Avustralya ve Birleşik Krallık) ulusal olarak temsil eden örneklem üzerinde yürüttükleri geniş çaplı çalışmaları sonucunda, lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin heteroseksüel bireylere oranla hayatlarından daha az memnun oldukları sonucuna ulaşmıştır. Alkan (2014) ise farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşam doyumu, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri bakımından karşılaştırılmasını amaçlayan araştırmasının sonucunda, yaşam doyumunun cinsel

yönelime göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ve heteroseksüel bireylerin yaşam doyumu düzeylerinin, homoseksüel bireylere göre daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Savcı (2015) LGBT bireylerin sosyal uyum ve bağımlılık ilişkisini incelemiş ve araştırmanın sonucunda sosyal uyum düzeyleri düştükçe bağımlılık düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırmada bireyin sosyal uyumu, bağımlılığın etkisini farklılaştıran bir değişken olarak incelenmiş ve bu görüşü destekleyen sonuçlar elde etmiştir.

Dürüst ve Çağlar'ın (2015) cinsel yönelimi farklı olan bireylerin (lezbiyen, gey, biseksüel transseksüel queer-LGBTQ) toplumsal yaşamda kendilerini farklı görüp görmediklerini, sosyal ilişkilerde özgür hissedip hissetmediklerini ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarının sonucunda LGBTQ bireylerin, kendilerini farklı gördükleri ve bu nedenle de sosyal yaşamda ve kişiler arasındaki ilişkilerinde özgür hissetmedikleri ortaya çıkmıştır.

Biçmen ve Bekiroğulları (2014) Türkiye'de yaşayan LGBT bireylerin memleketlerinde ve daha sonra taşındıkları yerlerde yaşadıkları sosyal sorunları incelemiş ve LGBT bireylerin sözlü taciz ve fiziksel istismara maruz kaldıklarını, kabul görmediklerini, memleketlerinde veya göç ettiyse taşındıkları yerlerde sosyal aktivitelerde bulunamadıklarını saptamıştır.

Baydar (2015) ise gay, lezbiyen ve biseksüel bireylerin içselleştirilmiş homofobi düzeyleri, psikolojik sıkıntıları ve intihar arasındaki ilişkiyi araştırmış ve içselleştirilmiş homofobi düzeyi yüksek olan katılımcıların depresyon, anksiyete düzeylerinin, psikolojik sıkıntılarının ve intihar düşüncelerinin anlamlı düzeyde daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Feinstein, Davila ve Yoneda (2012) eşcinsel bireylerin benlik algısının üç boyutu (benlik saygısı, benlik algısının netliği ve cinsel kimlik karışıklığı) ile kendini damgalama ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda, benlik saygısı düşük, benlik algısı netliği düşük ve daha fazla cinsel kimlik karmaşası yaşayan bireylerin kendini damgalama eğilimlerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Amanat (2011) erkek homoseksüel ve heteroseksüellerin depresyon ve suçluluk-utanç düzeylerini cinsiyet rolüne göre karşılaştırdığı araştırmasının sonucunda, erkek homoseksüellerin depresyon ve utanç düzeylerinin, erkek heteroseksüellerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ayrıca cinsel yönelim ve cinsiyet rolünün ise kişilerin depresyon ve utanç düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığını ancak her iki grupta androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin yüksek düzeyde suçluluk duygularına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Traeen, Martinussen, Vittersø ve Saini (2009) Havana (Küba), Tromsø (Norveç), Hisar (Hindistan) ve Cape Town'daki (Güney Afrika) gey, lezbiyen, biseksüel öğrenciler ile eşcinsel olmayan erkek ve kız öğrencilerin yaşam kalitesine bakış açılarını araştırmıştır. Tüm şehirlerde, eşcinsel olmayan erkekler ve kadınlar, eşcinsel ve biseksüel bireylerden yaşam kalitesi ölçümlerinde daha yüksek puanlar bildirmişlerdir. Eşcinselliği normal kabul eden kültürlerde eşcinsel / biseksüel erkekler ve lezbiyen / biseksüel kadınlar arasındaki yaşam kalitesinin, eşcinselliğe yönelik kısıtlayıcı tutumlar sergileyen kültürlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

2. 1. 2. Yalnızlık

Yalnızlık, toplumla aramızdaki etkileşim ve bu etkileşimin niteliğine dair algılarımızla ilgilidir (Burger, 2006). Maslow (1970) fiziksel ihtiyaçları ve güvenlik ihtiyacı karşılanan bireyin, ait olma ve sevgi ile yalnızlık, yalıtılmışlık, yabancılaşma gibi duyguların üstesinden gelme ihtiyaçlarının ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu basamaktaki kişi arkadaşlarının, kendine yakın hissettiği birinin, bir eşin ya da bir çocuğun yokluğunu güçlü bir şekilde hisseder. Bu nedenle ihtiyacı olan sevgi ve aidiyeti hissedebileceği kişi ya da gruplarla ilişki içinde olma eğilimindedir. Kişinin ihtiyacı olan kabulü görmemesi ise sosyal kaygıya ve insanlardan ya da gruplardan kopmasına yol açabilir (Maslow, 1970'ten akt., Demir ve Koydemir, 2013, s. 30). Peplau, Russell ve Heim (1979) yalnızlığın, kişinin toplumsal ilişkilerden duyduğu doyum ile açıklanabileceğini ifade etmiştir. Buna göre toplumsal ilişkilerin istenilenden daha az sayıda ya da az tatmin edici boyutta olması sonucu yalnızlık durumu ortaya çıkar (Peplau, Russell ve Heim, 1979'dan akt., Burger, 2006, s. 479).

Yalnızlık, kişinin önem verdiği toplumsal ilişkilerin eksik olması nedeniyle yaşadığı öznel bir rahatsız olma duygusudur. İçinde bulunulan ilişkilerin yeteri kadar doyurucu olmaması ya da nicelik olarak yetersiz kalması, yalnızlık duygusuna neden olabilmektedir. Bununla birlikte "yalnızlık" ve "yalnız olma" farklı şeylerdir. Yalnızlık duygusu dışarıdan görülmeye pek müsait değilken; yalnız olma, gözlenebilir bir durumu belirtir (Kayaoğlu vd., 2011). "Yalnızlık" ve "izolasyon" terimleri de bazen eşanlamlı gibi kullanılıyor olsa da, bunlar iki farklı kavrama atıfta bulunur. İzolasyon sosyal veya ailesel temastan, toplumsal katılımdan veya hizmetlere erişimden ayrılmayı ifade eder. Buna karşın yalnızlık, bir bireyin, arzulanana ya da ihtiyaç duyulan bu şeylerden yoksun olmasının öznel anlamı olarak anlaşılabilir (Age UK, 2010).

2. 1. 2. 1. Yalnızlık Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Erich Fromm (1961) insanların doğadan ve birbirinden kopması sonucunda yalnızlık ve soyutlanmışlık hissi yaşayacağı görüşüne vurgu yapar. Bunun en bariz örneği, anne ve babasıyla olan bağlarını koparıp özgürlüğünü kazanmaya çalışan çocuğun aynı zamanda yalnızlık ve çaresizlik duygularını yaşamaya başlamasıdır. Fromm (1961) insanın tarih boyunca daha fazla özgürleşeceğini ve bunun bir sonucu olarak daha fazla yalnızlaşacağını belirtir. İnsan, onu dış dünyaya bağlayan göbek bağı kesmeden özgürleşemez. Ancak bu bağların güvenlik ve ait olma duygularını yaşatma özelliği de bulunmaktadır. Fromm (1961) bu bağlardan "asal bağlar" olarak bahseder. Bu bağlar gelişim sürecinin bir parçasıdır ve bireyleşmenin bulunmadığı anlamına gelirler. Bireyselleşme sürecinin sonucunda ise bu bağlar azalır ve yalnızlık durumu gittikçe artar (Fromm, 1941'den akt., Geçtan, 1980, s. 119).

Sullivan (1953) sekiz-dokuz yaşına gelen çocukların, akranlarıyla güçlü bir şekilde yakın ilişkiler kurma ihtiyacı hissettiklerini ifade eder. Bu dönem, kuramında dördüncü aşama olarak belirttiği ön-ergenlik evresidir. Çocuklar bu dönemde arkadaşlık ilişkisi içerisinde kendi değerini bulur. Bu ilişki çocuğa, kabul edildiğini ve sevildiğini hissettirir. Bu özel ilişkiyi geliştiremeyen çocuklar derin bir yalnızlık duygusu çekebilir. Ön-ergenlik evresinde yakın arkadaşlıklar kuramayan insanlar, hayatlarının ilerleyen evrelerinde de yakın ilişkiler kurmakta zorlanmaktadır (Sullivan, 1953'ten akt., Burger, 2006, s. 180).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramında yer alan "yakınlığa karşı yalıtılmışlık" evresi, genç yetişkinlikte aşılması gereken krizin, kişisel ilişkiler kurmak olduğuna işaret eder. Bu dönemde sağlıklı kişisel ilişkiler kuramayan bireyler, yalnızlık, yabancılaşma ve izolasyona sürüklenmektedir (Corey, 2008).

Keniston ise gençlik döneminde karşılaşılan ilk sorunu "bireyselleşmeye karşı yabancılaşma" olarak tanımlar. Gencin benliğine ilişkin duyguları ile toplumun beklenti ve istekleri arasında benzerlik kurulamadığında yabancılaşma tehlikesi ortaya çıkar. Kendi kimliği ile toplumsal rolleri arasında köprü kuramamak, yabancılaşma duygusuna yol açar. İçinde bulunduğu topluma yabancılaşan genç, bunun bir sonucu olarak aynı zamanda yalnızlaşır (Kimmel, 1974'ten akt., Onur, 2011, s. 110). Çünkü insan, doğası gereği sosyal bir varlıktır ve sosyal olmak, insan için temel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılanmasında yaşanan başarısızlık, insanın ruh sağlığı ve iyi oluşunu ciddi olarak etkileyebilecek sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçların en önemlilerinden biri, yalnızlıktır (Heinrich ve Gullone, 2006).

Henry Murray'ın (1938) psikolojik kökenli gereksinimleri arasında yer alan "yakın ilişki" kavramı, sosyal bir varlık olan insanın diğer insanlarla arkadaşlık ve ilişki kurma, onlara katılma, onlarla iletişim ve işbirliği içinde olma, sevme ve gruba katılma gibi

davranışlarını içermektedir (Murray, 1938'den akt., Burger, 2006, s. 246). Bu davranışlardan mahrum olmak, insanı yalnızlığa sürüklemektedir. Çünkü diğerleriyle ilişki ve iletişim halinde olmak, sosyal bir varlık olan insanın içinde bulunduğu koşullara uyum sağlayıp, yaşamı diğerleriyle paylaşabilmesi, aidiyet bağlarını güçlendirip, yaşamını anlamlı hale getirebilmesi için gerekli ve zorunlu olmanın yanı sıra, insanı yalnızlıktan kurtaran temel bir etkinliktir (Armağan, 2014).

Yalnızlığa neden olan durumlar arasında başka bir yere taşınma, anlamlı bir ilişkiyi bitirme, okul için evden ayrılma, hastaneye ya da hasta yatağına bağımlı duruma düşme sayılabilir. Yalnızlığa neden olan kişisel özellikler de bulunmaktadır. Depresyon, alkol ve madde kullanımı, okul başarısızlığı, ölüm korkusu bu özelliklere örnektir. Bu durum ve özellikler mevcut olmadan da yalnızlık yaşayan insanlar vardır. Bu "kronik yalnızlık" olarak adlandırılır. Yalnızlık, "duygusal" ve "toplumsal" yalnızlık olarak da sınıflandırılabilir. Duygusal yalnızlığa, anlamlı bağlar kurulan bir kişinin yokluğu neden olmaktadır. Toplumsal yalnızlık ise toplumla kaynaşıp toplumun bir parçası haline gelme ve bir gruba ait olma duygularının eksikliği durumunda yaşanır. Bu yalnızlık türleri aynı anda yaşanabileceği gibi tek başına da yaşanabilir (Kayaoğlu vd., 2011).

Yalnızlığın nedenleri üzerine çalışan araştırmacılar yalnızlık düzeyine etki eden iki özellik belirlemiştir. Bu özelliklerden ilki, *olumsuz beklentilerdir*. Yalnız insanların sosyal ilişkilere karşı aşırı olumsuz beklentileri vardır. Toplumsal bir ortama girdiklerinde, buradaki deneyimlerinin daha öncekiler gibi kötü gideceğini düşünürler. Yeni tanıştıkları insanların kendilerini sıkıcı ve aptal bulacağını düşünür ve diğerleriyle tanışma konusunda isteksiz olurlar (Burger, 2006). İkincisi ise, *yalnızlık ve sosyal becerilerdir*. Sosyal beceriler, kişinin diğerleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi için gerekli olan becerilerdir (Kaya, 2011). Çoğu yalnız insan temel sosyal becerilere sahip değildir ve bu becerilere sahip olmayan insanlar, yeni ilişkiler kurma konusunda zorlandığı için bu becerilerini geliştirme imkanı da bulamazlar. Bununla birlikte yalnız insanlar, kişilerarası ilişkilerde "edilgen rol" üstlenmektedir (Burger, 2006).

Anderson'a (1999) göre yalnızlığın nedenleri ve sonuçları, kültüre göre değişiklik gösterir. Bireyci kültürlerde yalnızlık, kocası/karısı ya da romantik ilişkisi olmayan insanları akla getirir. Asya kültürlerinde ise aile içi ve toplumsal ilişkilerin eksikliği yalnızlık olarak nitelendirilir. Kolektif kültürlerde kişinin toplumdaki yeri ve toplumsal bağları daha çok vurgulandığı için, bu kültürlerde kendini yalnız hissedenden bireyin iyilik hali de bu durumdan olumsuz etkilenir (Anderson, 1999'dan akt., Burger, 2006, s. 480).

Dykstra'ya (2009) göre ise insanların yalnız hissetmesinin altında 3 ana neden vardır:

1. İçinde bulunulan sosyal ağların özellikleri: İnsanların diğerleriyle olan ilişkilerinin nicelik ve niteliğinde yaşanan olumsuzluklar, yalnızlık duygusuna neden olmaktadır.
2. İnsanların diğerleriyle kurduğu ilişkilerin istedikleri düzeyde olmaması, yalnızlık duygusuna neden olmaktadır.
3. Kişisel özellikleri ve koşulları insanda yalnızlık duygusuna neden olabilmektedir. Yalnızlığa neden olan kişisel özellikleri ise düşük benlik algısı, sosyal beceri eksikliği, yetersiz iletişim vb. olarak tespit etmiştir.

Yaşam döngüsü ilerledikçe arzu edilen ilişki türleri değişiklik gösterir. Genç yetişkinler yalnızlık çekmemek için çok sayıda arkadaşına sahip olmayı isterken, daha ileri yaştaki yetişkinler az sayıda ama daha samimi arkadaşlıklar ister (Burger, 2006). Gençler için yalnızlığın önlenmesinde sosyal ilişkilerin niceliği daha belirleyiciyken yaşlılar için ilişkinin niteliği daha ağır basar (Yaşar, 2007). Yaşlı insanların yalnızlık ve izolasyon riskini artıran çeşitli faktörlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerin kişisel koşullarla ilişkili olanları yalnızlık, dul olmak veya çocuk sahibi olmamaktır.

Yaşam olayları ile ilişkili faktörler ise ölüm gibi ani olaylar veya evde bakıma muhtaç olma, zamanla yalnızlık duygusuna yol açan değişimler, fiziksel ve zihinsel sağlığın bozulması, ilerleyen yıllarda sağlığın kötüye gideceği düşünceleridir.

Yalnızlığa etki eden diğer faktörler ise şu şekilde sıralanabilir:

1. Yalnızlık, sağlığın kötü olması, arkadaşların kaybı ve yaşla beraber artar.
2. Aile üyeleriyle düşük temas ve yalnızlık arasında kuvvetli bir bağ vardır.
3. Yalnızlık, algılanan düşük yaşam kalitesine güçlü bir şekilde bağlıdır.
4. Çocuk sahibi olmak ancak bunlardan herhangi birine yakın hissetmemek, çocuksuz olmaktan daha yüksek oranda yalnızlıkla ilişkilidir.
5. Düşük sosyoekonomik durum ile yalnızlık arasında açık ve anlamlı bir korelasyon vardır (Age UK, 2010).

2. 1. 2. 2. Yalnızlık Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Alan yazını incelendiğinde, yalnızlığa etki eden faktörlerin ve yalnızlığın birçok değişkenle ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlanılmıştır. Bu bölümde yalnızlıkla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Ercay (2017) üniversite öğrencilerinin tek başına olma ve tek başına olmanın yalnızlık, yaşamda anlam ve utangaçlıkla ilişkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasının sonucunda, tek başına olmayı tercih etme ile yalnızlık ve utangaçlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu saptamıştır. Ayrıca tek başına olmayı tercih etmeyi yalnızlık, utangaçlık ve yaşamda anlamın varlığı manidar bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşmıştır.

Katılımcıların tek başına olmayı tercih etme düzeyleri arttıkça yalnızlık ve utangaçlık düzeyleri artmakta, yaşamlarında anlamın varlığı düzeyleri de düşmektedir. Özkaya (2017) üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile umutsuzluk ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladığı araştırmasının sonucunda yalnızlık düzeyleri ile yaşam doyumu arasında orta ve negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yalnızlık düzeyleri arttıkça yaşam doyumu düzeylerinin azaldığı; yalnızlığın yaş, cinsiyet, algılanan ekonomik durum ve algılanan akademik başarıya göre farklılık gösterdiği; gelecekte beklenen sosyal aktivite ve sosyal ilişki değişkenleri ile yalnızlık düzeyleri arasında da anlamlı farklılık bulunduğu verilerini elde etmiştir.

Atli, Keldal ve Sonar (2015) üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi ve yabancılaşma ile yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçladıkları araştırmalarının sonucunda, erkek öğrencilerin ve okuduğu bölümden memnun olmayan öğrencilerin yalnızlık duygularının daha yüksek olduğu; yabancılaşmanın alt boyutlarından yalıtılmışlık ve güçsüzlük ile yalnızlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken, kuralsızlık ile yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı bulgularına ulaşmıştır. Seçim, Alpar ve Algür'ün (2014) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri, öğrencilerin yalnızlık seviyeleri belirlemek ve bazı demografik değişkenlerin etkisini ortaya koyabilmek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda örneklemin %54'ünün UCLA Yalnızlık Ölçeği'nden ortalamanın üzerinde yalnızlık puanı aldığı tespit etmişlerdir. Öğrencinin okuduğu bölüm, aylık olarak eline geçen gelir, kendine ait bilgisayar olup olmaması ve yaşadığı yerde internet bağlantısı olup olmaması ile alınan yüksek yalnızlık puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kılıç (2014) üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkileri bazı değişkenlere göre incelemiş ve araştırmasının sonucunda üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri, psikolojik dayanıklılıkları arasında olumsuz yönde ve anlamlı ilişkiler olduğu bulunduğu; üniversite öğrencilerinin anne-baba birliktelik durumu, algılanan anne-baba tutumu, mutluluk algısı, beklentilerini gerçekleştirme algısı, gelecekte umutlu olma algısına göre yalnızlık düzeyi ile; cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, algılanan anne- baba tutumu, en uzun süreyle yaşadığı yerleşim yeri, mutluluk algısı, beklentilerini gerçekleştirme algısı, gelecekte umutlu olma algısına ile de psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunduğu verilerine ulaşmıştır.

Karakuş (2012) ergenlerin bağlanma stilleri ile yalnızlıkları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının sonucunda güvenli bağlanma stili ile yalnızlık arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ve korkulu bağlanma stili ile yalnızlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin saptamıştır.

Salimi (2011) sosyal ve duygusal yalnızlığın yaşam doyumu üzerindeki etkilerini incelediği çalışmanın sonucunda sosyal ve duygusal yalnızlığın yaşam memnuniyetinin anlamlı negatif yordayıcıları olduğunu, ancak duygusal yalnızlığın sosyal yalnızlıktan daha güçlü bir yordayıcı olduğunu saptamıştır. Stepanikova, Nie ve He (2010) yalnızlık ve yaşam memnuniyetinin evde çeşitli internet etkinlikleriyle geçirilen zamanla ilişkili olup olmadığını incelemiştir. İnternette gezinmek için harcanan zamanın, yalnızlık ile pozitif ilişkiliyken yaşam doyumu ile negatif ilişkili olduğunu belirlemiştir.

Mellor, Stokes, Firth, Hayashi ve Cummins (2008), Avustralya Sağlık Birliği veri tabanından 436 gönüllü katılımcıyla oluşturdukları örneklem grubuyla yalnızlık ve ait olma ihtiyacı arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda yalnızlık ile aidiyet gereksinimi zayıf bir ilişki içindeyken, ait olma ihtiyacı ile kişisel ilişkilerde memnuniyette çelişki arasında güçlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tek başına yaşayan insanlar, başkalarıyla yaşayanlara kıyasla daha düşük ait olma gereksinimi ve daha az memnuniyet hissettiğini belirtmiştir. Goodwin, Cook ve Yung (2001) üç farklı kültürden (İtalyan, Anglo-Kanadalı ve Çin-Kanada) bireylerin yalnızlık ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yürütülen bu araştırma sonucunda, kültürün yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki üzerinde küçük ama anlamlı bir etkiye sahip olduğunu; yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki en yüksek ilişkinin Çin-Kanadalı katılımcılara ait olduğu, en düşük ilişkinin ise İngiliz-Kanadalı katılımcılara ait olduğu bulgulanmıştır.

2. 1. 3. Yaşam Memnuniyeti

Yaşam memnuniyeti en genel tanımıyla, bireyin sahip olduğu yaşamı değerlendirmesidir ve mutluluk ile esenlik kavramlarını beraberinde getirir (Meral, 2017). Literatürde yaşam doyumu kavramı yaşam memnuniyeti ile aynı anlamda kullanılabilir (Akın ve Yalnız, 2015). Mutluluk, yaşam doyumu ile örtüşen kavramlardan biridir çünkü yaşamdan doyum alan birey mutluluk halini de yaşayacaktır (Arslan, 2017). Mutluluk kavramı günlük hayatta sık kullanılmasına rağmen tanımlanması zor ve farklı anlamları olan bir kavramdır. Sosyal psikologlar, mutluluk yerine yaşam doyumu ya da öznel iyi oluş kavramlarını kullanmaktadır (Özer ve Karabulut, 2003). Mutluluk kavramı araştırmalarda genellikle öznel iyi oluş olarak geçmektedir (Hefferon ve Boniwell, 2011).

Öznel iyi oluş, yaşamdan alınan yüksek doyumla karakterize edilir. Bununla birlikte olumlu duygulanım ve hoşça giden aktivitelerde bulunmayı da içerir. Bu açıdan yorumlandığında da öznel iyi oluşun çoğunlukla mutlulukla eş anlamlı olarak kullanıldığı görülmektedir (Şahin, Aydın, Sarı, Kaya ve Pala, 2012).

Diener'e (1999) göre yaşam doyumu, kişinin mevcut yaşam koşulları ile ideal veya arzu edilen standartlar arasındaki farka bağlı olarak değişmektedir (Diener, 1999'dan akt., Hefferon ve Boniwell, 2011, s. 46) Yaşam doyumu, öznel iyi oluşun bilişsel boyutunu oluşturur ve bireyin yaşamının çeşitli alanlarına ilişkin değerlendirmelerini kapsar (Doğan, 2013). Öznel iyi oluş bireyin yaşamdan doyum alması, olumlu duyguları sık yaşarken olumsuz duyguları nadiren deneyimlemesidir (Hefferon ve Boniwell, 2011).

2. 1. 3. 1. Yaşam Memnuniyeti Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Bireysel psikoloji, mutluluğun geniş ölçüde sosyal bağlantılarla ilgili olduğunu savunur (Corey, 2008). Sosyal ortamlarda vakit geçirmek iyi oluş düzeyini artırır (Hefferon ve Boniwell, 2011).

Öz-değer duygumuz da ilişkilerimiz tarafından belirlenir ve diğerleriyle olan ilişkilerimizde yararlılık, yeterlilik, aidiyet ve güç duygularını geliştirmemize yardımcı olur. Bu duygular, yaşamımızın iyi olduğunu hissetmemizi sağlar (Townsend, 2000).

Yaşam memnuniyetinin önemli belirleyicilerinden biri zenginliktir, fakat zenginliğin etkisi, 75 yaşın üzerinde azalmaktadır (Age UK, 2010). Diener ve Oishi'ye (2000) göre paraya çok önem vermek yaşam doyumu ile ters (-0.53), aşka önem vermek ise olumlu ilişkilidir. Sağlığın uzun ömürlülük olarak tanımlandığı araştırmalar, daha mutlu insanların daha uzun yaşadığını göstermektedir (Diener ve Oishi, 2000'den akt., Hefferon ve Boniwell, 2011, s. 64).

Kültür, insanların yaşamlarından duydukları memnuniyeti etkileyen bir diğer unsurdur. Amerikan toplumunun çoğu, yaşamdan duyulan memnuniyetin temelinde mutluluk olduğunu varsayar. Bu varsayım, "Kendimi iyi hissettiğim ve mutluluk gibi olumlu duygular yaşadığım sürece, yaşamda doyuma ulaşıyorum." düşüncesini beraberinde getirir. Bireyci kültürlerde durum böyledir ve bu durum kolektif kültürlerle uyumaz. Kolektif kültürlerde kişinin yaşamdan alacağı tatminin belirleyicisi, kültür tarafından belirlenen davranışlara uymaktan geçer. Özetle bireyci kültürlerde memnuniyetin yolu kendini iyi hissetmekten; kolektif kültürlerde toplum tarafından belirlenen role uygun davranmaktan geçer (Burger, 2006).

Pozitif psikoloji mutluluğu, hazcı ve psikolojik iyi oluşun birlikteliği olarak nitelendirmiş ve hedonik mutluluk olan öznel iyi oluşu, olumlu duyguların fazla, olumsuz duyguların nadir yaşanması ve yaşamdan yüksek doyum alınması olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımla yaşam doyumu, kişilik özellikleri ve mevcut duygudurumla yaşam olaylarının toplamıdır (Hefferon ve Boniwell, 2011).

Fenomolojik teori ise hayattan doyum sağlamak, kendimizle uyum içinde yaşamak için bilinçli seçimler yaptığımızı belirtir. Danışan Merkezli Teori'ye göre, kişinin kendisiyle

ilgili algıları, kanaat ve düşünceleri, yani fenomenel dünyası çok önemlidir. Kişinin kendisine ilişkin kanaatleri gerçekçi olmadığında çevresiyle uyumu bozulur (Arkonaç, 1998).

Yaşam doyumu kavramına açıklama getiren diğer kuramlardan *Erek (Telic) Kuramı*'nın temelini, Wilson'un ihtiyaçların karşılanması mutluluk ve doyuma neden olurken karşılanmaması mutsuzluk yaratır düşüncesi oluşturur. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi ve Freud'un haz ilkesi bu yaklaşımı temsil etmektedir. *Haz ve Acı Kuramı*'nın temelinde ise yoksunluk veya eksikliğin amaçlara ulaştıktan sonra, daha fazla haz elde etmeyi sağladığı düşüncesi yer almaktadır. Bireyin gereksinim ve amaçları karşılanmadan büyük bir mutluluk ya da doyuma ulaşması mümkün değildir. Haz ve acı birbiriyle bağlantılıdır ve haz, acıyı izler. *Etkinlik Kuramları* mutluluğu, bireyin etkinliklerinin ürünü olarak tanımlar. Birey etkinlik ve amaçlara yoğunlaştığında, mutluluk kendiliğinden gelecektir. Sürekli mutluluğu aramak, bireye zarar verebilir. *Tavandan-Tabana ve Tabandan-Tavana Kuramları*'na göre, birey anlık haz ve acılarını değerlendirip kendini mutlu veya mutsuz olarak görür. Mutlu bir yaşam sadece mutlu anların toplamıdır. "Tavandan-tabana" görüşüne göre, bireyin olumlu şeyleri görme potansiyeli vardır. Bu yaklaşıma göre mutlulukta odak, tutumlardır Bu görüşü savunan birçok araştırmacı öznel iyi oluşun evlilik, iş ve sağlık gibi farklı yaşam alanlarından elde edilen doyumların birleşimi olduğunu belirtmektedir (Doğan, 2015). *Hedef Kuramı* ise, insanın öznel iyi oluşunun nesnel dış şartlar ve değişmez içsel özellikler bakımından açıklanamayacağını savunur. Öznel iyi oluş, insanın düşünebilme becerisine, yönelimler oluşturmaya ve kendini belli bir yola ya da hedefe yönlendirmesine bağlıdır (Hefferon ve Boniwell, 2011).

2. 1. 3. 2. Yaşam Memnuniyeti Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kirişoğlu (2016) örneklemini 18-35 yaş aralığında olan 207 genç yetişkin kadın ve 164 genç yetişkin erkeğin oluşturduğu ve aile yapılarının kişilerin benlik saygısı ve yaşam doyumları üzerindeki etkisini belirleyebilmeyi amaçladığı çalışmasının sonucunda aile yapısı ile yaşam doyumu arasında tüm alt ölçeklerde anlamlı farklılık bulunduğu ve yaşam doyumu ile benlik saygısı arasında olumlu yönde ilişki olduğu bulgularına ulaşmıştır. Stepanikova ve diğerleri (2010) Amerikalı yetişkin bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyetinin evde çeşitli internet faaliyetlerinde geçirdiği zamanla ilişkili olup olmadığını incelemeyi amaçlamış ve web'e göz gezdirme ile yalnızlık arasında pozitif, yaşam doyumuyla negatif bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Güven (2015) Türkiye'nin 7 bölgesindeki üniversitelerden 18-27 yaş aralığında toplam 1123 kişinin katıldığı, yaşam doyumu ve yakın ilişki eğilimleri ile yaşamın anlamı ve amaçları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya koymayı amaçladığı çalışmasının sonucunda öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin ilişkiye yüksek düzeyde

odaklanma, ilişki doyumu, ilişkide kendine güven, ilişki girişkenliği, içsel ilişki girişkenliği eğilimleri ile pozitif yönde; ilişki korkusu/kaygısı ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkili olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Kara, Kelecek ve Aşçı'nın (2014) eşleri farklı spor branşları ile uğraşan 143 kadın ve 94 erkek toplam 237 katılımcı ile yürüttükleri, elit sporcuların eşlerinin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerini belirlemeyi ve bu iki kavram arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmanın sonucunda, sporcu eşlerinin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı; katılımcıların yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerinde cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı; çocuk sahibi olan sporcu eşlerinin yaşam doyumunun daha yüksek olduğu; yaşam doyum düzeyi ve yalnızlık düzeyinde çalışan ve çalışmayan sporcu eşleri arasında fark bulunmadığı ve sonuç olarak; sporcu eşlerinin cinsiyet farkı olmaksızın yaşamlarından zevk aldıkları, genel olarak yaşamlarından mutlu olmaları ile yalnızlık duyguları arasında ilişki bulunmadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Bozorgpour ve Salimi (2012) yetişkinlik dönemindeki benlik saygısı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma grubunu 213 (50 erkek ve 163 kız öğrenci) üniversite öğrencisinin oluşturduğu araştırmanın sonucunda, benlik saygısının yaşam memnuniyeti için daha güçlü bir pozitif yordayıcı olduğunu; duygusal yalnızlığın ise yaşam memnuniyeti için daha güçlü bir negatif yordayıcı olduğunu saptamışlardır.

Ogurlu ve diğerleri (2016) üstün zekâlı ergenlerin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmalarının sonucunda, katılımcıların yalnızlık ile yaşam doyumu düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki saptamıştır. Yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı yaşam doyumuna ilişkin toplam varyansın %35'inin, üstün zekâlı katılımcıların yalnızlık düzeyi ile açıklandığı ortaya çıkmıştır.

Parmar (2016) eğitilmiş işsizlerin uyum düzeyi, yaşam tarzı ve yaşam doyumu düzeylerini incelemiş ve uyum düzeyi ile yaşam doyumu düzeyi arasında anlamlı negatif bir ilişki; uyum ile yaşam tarzı arasında anlamlı negatif ilişki ve yaşam doyumu ile yaşam tarzı arasında pozitif bir ilişki bulgulamıştır. Bozorgpour ve Salimi (2012) yetişkinlerin benlik saygısı, yalnızlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve benlik saygısının yaşam memnuniyetini pozitif yönde yordadığını; duygusal yalnızlığın ise yaşam memnuniyetini negatif yönde yordadığını saptamıştır.

Schumaker, Shea, Monfries ve Marnat (1993) Japonya ve Avustralya'da yaşayan katılımcılarla yürüttükleri ve yalnızlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmanın sonucunda Avustralyalı bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyeti düzeyleri arasında yüksek bir negatif ilişki saptanırken, Japon bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyeti düzeyleri arasında çok daha küçük bir negatif ilişki olduğu bulunmuştur.

2. 1. 4. Sosyal Uyum

Uyum, kişinin inanç ve davranışlarını içinde yer aldığı grubun normlarına göre değiştirme eğilimidir (Kayaoğlu vd., 2011). Uyum aynı zamanda insanın, doğumundan ölümüne dek karşılaştığı günlük olaylar sonucu yaşadığı doğal bir süreç olarak nitelendirilebilir. Uyum süreci, var olan dengelerin, bir talebin doğması sonucu bozulmasıyla başlar. İnsan bozulan bu dengeleri tekrar kurabilmek için gerekli olan donanıma halihazırda sahiptir veya insanın bu donanımları geliştirebilme potansiyeli vardır (Gençöz, 1998).

İçinde yer alınan grubun normlarına uyma, bazen topluma uyum sağlamak ve toplum içinde kabul görmek için ödenen bir bedeldir (Kayaoğlu vd., 2011). Buna karşılık Rogers'a göre uyumlu insan, davranışlarını başkalarının beklentilerine göre değil de kendi gözlem ve değerlendirmelerine göre yönlendiren kişidir (Corey, 1996'dan akt., Kaya, 2011, s. 164). Uyumlu insan aynı zamanda özgüven sahibi, bilgi edinebilen, olumlu veya olumsuz duygularını dile getirebilen, sorunları kabul edip çözebilen, yardım isteyebilen, stresle baş etme becerilerini kullanabilen bireydir (Tutkun, 2006).

2. 1. 4. 1. Sosyal Uyum Kavramını Açıklamaya Yönelik Kuramlar

İnsanların dünyaya gelirken beraberinde getirdiği genel davranışsal eğilimler, psikologlar tarafından mizaç olarak adlandırılır. Hem çocuklar hem de yetişkinler için geniş ölçüde kabul görmüş bir mizaç modeli, mizacın üç boyutundan bahseder: Duygusalılık, Etkinlik ve Sosyallik. Bu modelde yer alan sosyallik, kişinin başkalarıyla yakınlık kurma ve etkileşime girme eğilimini ifade etmektedir (Burger, 2006). Diyalektik yaklaşıma göre insan, sürekli değişen bir çevreyle etkileşim halindedir. Bu yaklaşım birey ile toplum arasındaki ilişkiye odaklanarak yaşanan zaman dilimindeki olayların bireyin gelişimini önemli ölçüde etkilediğini vurgular (Onur, 2011). İnsanın çevresiyle olan iletişim ve etkileşimi sonucunda, içinde yaşadığı toplumun üyesi haline gelmesi toplumsallaşma olarak adlandırılır (Köknel, 1986). Diğer bir tanıma göre toplumsallaşma, çocukluk çağında başlayan ve toplumda bir yer edinerek ait olma duygusu kazanma ve topluma katkıda bulunma davranışlarını kapsayan uğraşlar toplamıdır (Corey, 2008). Toplumsallaşma yaşam boyu devam eder ve bu süreç, bireye yeni yaşantılar kazandırır. Toplumsallaşma sürecindeki insan, uyum içinde yaşama amacıyla toplumsal kuralları benimser ve toplumdaki diğer bireylerle benzer (Köknel, 1986). Bandura, Model Alarak Öğrenme olgusunu "toplumsallaşma" süreci içinde değerlendirir. Toplumsallaşma süreci içindeki bir insan, toplumda kabul gören davranışları öğrenir. Kişi toplumsallaştıkça dış ödül ve ceza sistemlerine bağımlı kalmadan kendi iç denetim odağını geliştirir ve kendini

değerlendirme standartlarını oluştururken, gözlemlendiği modellerin standartlarını örnek alır. Toplumsal öğrenme kuramcıları paylaşma, yardımlaşma, işbirliği gibi olumlu toplumsal davranışların bu modellerden etkilendiğini kabul eder. Sonuç olarak bu yaklaşım, model davranışlar aracılığıyla insana her tür davranışın öğretilbileceği ilkesini benimsemektedir (Crain, 1980'den akt., Onur, 2011, s. 50).

Bireysel psikoloji ise mutluluk ve başarının büyük ölçüde sosyal bağlantılarla ilgili olduğu inancını savunur. Bu yaklaşıma göre toplumun bir parçası olan insan, sosyal ilişkilerden soyutlanmanın hangi anlama geldiğini kolay kolay anlayamaz. Güvende, onay görmüş ve değerli hissetmek gibi temel gereksinimlerini karşılamak isteyen insan, kendine aile ve toplum içinde bir yer edinmenin yollarını arar. Bununla birlikte yaşanan birçok sorunun kaynağında değer verilen bir grup tarafından kabul edilmeme korkusu yatmaktadır (Corey, 2008).

Psikodinamik yaklaşıma göre insan aşırı karmaşık, denge kurma konusunda yetenezsiz, hayatta kalma ve çevreyle bütünleşmenin gereklerine iyi uyum sağlayamayan bir varlıktır ve insanın sosyalleşme süreci, İd'in içgüdüsel dürtülerinin engellenip bunların yerine Süperego'ya ait uyarıların benimsendiği bir ehilleştirilmedir. Topluluk halinde yaşamak, insanı karmaşık sosyal etkinlikler içerisine dahil eder ve bunun sonucunda da insanın içgüdüsel ihtiyaçları, doğrudan ve tatmin edici bir şekilde karşılanamaz hale gelir. Çünkü sosyal kurallar ve içgüdüsel ihtiyaçlar arasında genellikle bir çatışma vardır. İnsan bu çatışmaların üstesinden gelebilmek için birtakım taktikler geliştirmiştir. Bu taktikler, uyum bozucu davranışlar üretme ve hatalı iş görme eğilimindedir. İnsan zekasının uygar toplumlar içerisinde sosyalleşebilmesi, bir organizma olarak tutarlılığından bazı fedakarlıklar yapmasıyla gerçekleşebilir (Arkonaç, 1998).

Adler (1964) insanların sosyal ilişkilerle motive edildiğini belirtir. Kuramında yer alan en özgün ve bilindik kavramı "sosyal ilgi ve toplumsal duygular"dır ve bu kavram, bireyin bir insan topluluğuna ait olduğunun farkına varmasını ve dünyayla mücadele ederken sergilediği davranışları ifade eder (Adler, 1964'ten akt., Corey, 2008, s. 112). Sosyal ilgi, doğuştan var olan ve doğumdan sonra da duyu organlarının gelişimiyle kendini gösteren bir yetenektir. Bu yetenek, kendiliğinden ortaya çıkar. Anne-bebek ilişkisi bunun en bariz örneğidir (Köksal, 2015). Sosyal ilgi aynı zamanda insanın toplumla bir bütün olduğunu ve onunla özdeşleştiğini hissetmesi anlamını da taşır. Sosyal ilgi, insanların diğeriyle iş birliği yapmasını sağlayarak, yaşam işlevlerinin daha etkili bir biçimde yerine getirilmesine yardımcı olur (Yeşilyaprak, 2014). Bireylerin toplum içerisinde başarılı ilişkiler kurması ve diğerleriyle olumlu yönde ilgilenebilmesi ruh sağlığının temel göstergelerindedir. Sosyal ilgi, ruh sağlığı yerinde olan bir insanın, toplumla beraber yaşayabilmesi için kesinlikle olması gereken bir süreçtir (Köksal, 2015). Olgun bir kişi sosyal ilgilerini geliştirerek,

toplumun ortak olan faydaları için diğerleriyle işbirliği yapma yetisine katkı sağlar (Arkonaç, 1998).

Eysenck'in (1982) kişilik özellikleri teorisinde yer alan dışadönükler, dış dünyadaki olaylara dönük, yeniliklerden hoşlanan ve sosyal kişilerdir (Eysenck, 1982'den akt., Arkonaç, 1998, s. 391). Dışadönük insanlar sosyaldır ve duygu, davranış, davranışlarını belirlerken, dış dünyadaki uyarılara önem verirler. Bu tip insanların, içinde buldukları ortama hemen uyum sağlama eğilimi vardır (Ukray, 2015). Ayrıca dışadönük insanlar, içinde yer aldığı ortamın ortak norm ve değerlerine de çabuk uyum gösterir (Köknel, 1986).

İnsanların uyum davranışı göstermesinin iki ana sebebi vardır: Doğru davranmak ve beğenilmek. İnsanlar, diğer insanların davranışlarının yararlı bilgiler içermesi nedeniyle uyum davranışı gösterirler. Bu durum, bilgisel etki olarak bilinir. Bilgisel etki nedeniyle gösterilen uyum davranışı iki temel süreçten etkilenir. Bu süreçlerin ilki grubun bilgisine ne kadar güvenildiği, ikincisi ise kişinin kendi kararına ne kadar güvendiğidir. Grubun bilgisine duyulan güven arttıkça, uyum gösterme eğilimi de o kadar artar. Bazen de bunun tam tersi olabilir; yani güven, doğrudan bireyin kendi görüşünden kaynaklanabilir. İlk çalışmalar gösterdi ki, görevin zorluğu ve karmaşıklığı arttıkça gruba olan uyum seviyesi de artar. Bu, kişinin kendi görüşüne olan güvensizliğinden kaynaklanmaktadır. Bir başka çalışmadaki bulgulara göre, biz konu hakkında kendimizi ne kadar yetersiz ya da bilgisiz hissederseniz uyum seviyesi o kadar artar. Bu durum, *Doğru Davranma Arzusu (Bilgisel Etki)* olarak adlandırılmaktadır.

Uyum davranışının diğer nedeni de beğeni toplamak ya da ayıplanmaktan çekinmektir. Normatif etki, davranışların toplum içinde kabul görmek için değiştirildiği zaman oluşur. Davranışları değiştirmenin temelinde bilişsel uyumsuzluk vardır. Tutarsız davranışlar fark edildiğinde yaşanan rahatsızlık duygusu, bilişsel uyumsuzluk olarak tanımlanır ve insanlar uyumsuzluğu düzeltme ya da ortadan kaldırma eğilimindedirler. Bu durum ise *Beğenilme Arzusu (Normatif Etki)* olarak adlandırılmaktadır (Kayaoğlu vd., 2011).

2. 1. 4. 2. Sosyal Uyum Kavramı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Erbıçer (2017) üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin sosyal uyuma ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesini amaçladığı çalışmasının sonucunda, sosyal uyuma göre üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet puanlarının anlamlı olarak farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Sosyal uyumu düşük düzeyde olan öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyetleri, sosyal uyumu yüksek düzeyde olan öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyetlerinden

anlamli düzeyde yuiksek cikmiftir. Sosyal uyumu orta düzeyde olan oğrencilerin siber zorbalik ve siber mağduriyet sıra ortalaması, sosyal uyumu yuiksek düzeyde olan oğrencilerin siber zorbalik ve siber mağduriyet sıra ortalamasından anlamli düzeyde yuiksek cikmiftir. Sungur ve diğerleri (2016) orneklemine univrsitede oğrenim goren 72 yabancı uyruklu oğrencinin oluşturduğu araştırmalarında, katılımcıların yaşam doyumunu ve sosyal uyumunu etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, oğrencilerin uyum düzeyine Türiye'de bulunma süresi, önceden Türiye biliyor olma, kalınan yerden memnuniyet ve diğer insanların arkadaşlıktan çekindiğini düşünme faktörlerinin etki ettiği bulgularına ulaşılmıştır. Aras (2015) univrsite oğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin cinsiyet, oğrenim gördükleri okul türü, oğrenim gördükleri sınıf düzeyleri, en uzun süreyle yaşadıkları yerleşim yeri, algıladıkları sosyo-ekonomik düzeyleri ve algıladıkları anne-baba tutumları değişkenleri açasından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; univrsite oğrencilerinin cinsiyetlerine göre kişisel uyuma ait kendini gerçekleştirme alt boyutu ve sosyal uyumları arasında anlamli farklılaşma olmadığı saptanmıştır.

Arslan (2017) çocukluk döneminde ebeveyn kaybı yaşayan bireylerin duygusal zeka düzeylerinin sosyal uyum ve yaşam doyumunu üzerindeki etkisini araştırmış ve duygusal zekanın sosyal uyumun alt boyutları olan genel uyum, heyecanla ilgili uyum, sosyal uyum ve aile çevresine uyum üzerinde anlamli etki yarattığı bulgusuna ulaşmıştır. Duyguların kullanımı sosyal uyum ve aile çevresine uyumu artırırken, genel uyum ve heyecanla ilgili uyum üzerinde etki yaratmamaktadır. Duyguların değerlendirilmesi ise sosyal uyum, aile çevresine uyum düzeyini artırırken; genel uyum ve heyecanla ilgili uyum düzeyini etkilememektedir. Duygusal zekâ ile yaşam doyumunu ilişkisini ortaya koymak üzere yapmış olduğu regresyon analizi sonucunda, duygusal zekânın yaşam doyumunu üzerinde anlamli etki yarattığı, bununla birlikte, iyimserlik ruh halinin düzenlenmesinin yaşam doyumunu düzeyini arttırdığı bulgularını elde etmiştir.

Bağışlıoğlu (2017) şiddet mağduru annelerin ortaokul dönemindeki çocuklarının benlik saygısı ve psikolojik uyumunu incelemeyi amaçladığı çalışmasının sonucunda fiziksel şiddete maruz kaldığını bildiren ve orneklemine yarısını oluşturan annelerin çocuklarının benlik saygısı düzeylerinin anlamli düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, psikolojik uyum boyutlarından biri olan, aile ile ilgili uyumsuzluğun fiziksel şiddete maruz kaldığını bildiren annelerin çocuklarda anlamli düzeyde daha fazla olduğu saptanmıştır. Oğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ve aile ile ilgili uyumu arasında anlamli ilişki olduğu, aile ile ilgili uyumun oğrencilerin benlik saygısını anlamli düzeyde açaıkladığı araştırma kapsamında elde edilen önemli bulgulardır.

2. 2. Literatür Taramasının Sonu

Literatür taramasının sonucunda yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum kavramlarının birbirleri ile ilişkili ve etkileşimli kavramlar olduğu anlaşılmıştır. Yalnızlık kavramı açısından bakıldığında, kendini yalnız hisseden bireylerin yaşamdan daha az doyum aldığı, sosyal ve duygusal yalnızlığın yaşam memnuniyetini negatif yönde ve anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çevresi ile istedik ve yeterli düzeyde ilişkiler kuramayan, sosyal uyum düzeyi düşük bireylerin yalnızlık ve yabancılaşma duyguları yaşayacağı ve bu durumun kaçınılmaz bir sonucu olarak yaşam memnuniyetlerinin olumsuz etkileneceği anlaşılmıştır. Literatür taraması sonucunda benzer nitelikte çalışmalar var olmasına rağmen bu üç kavramı birlikte ele alan ve çalışma grubunu LGBT bireylerin oluşturduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu çalışma sonuçlarının literatüre önemli katkılar sağlayacağı ve bundan sonra konu ile ilgili çalışma yapacak olan araştırmacılara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın gerçekleştirilmesi için yapılan hazırlık, izlenen yol ve yürütülen süreç ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2015) ilişkisel tarama modelini, iki veya daha çok değişken arasındaki etkileşimin varlığının ve miktarının istatistiksel testler kullanılarak ölçülmesi olarak tanımlamıştır.

3. 2. Araştırma Grubu

Araştırmaya 277 LGBT birey katılmıştır. Ancak ölçme araçlarını dolduran 32 katılımcı, 18 yaşın altında olması ve eğitim seviyelerinin lise düzeyinin altında olması nedeni ile araştırmaya dahil edilmemiştir. LGBT bireylerin üye olduğu sosyal platformlarda (facebook, Türkiye'deki bazı LGBT dernek ve topluluklarına ait web siteleri) yer alan 245 LGBT birey oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan bireylerin demografik özelliklerine ait bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Çalışma Grubunu Oluşturan Bireylere Ait Tanımlayıcı Bulgular

Demografik Değişkenler	N	Yüzde (%)	
Yaş	18-26	168	68.6
	27-40	71	29
	41-56	6	2.4
Eğitim Durumu	Lise	40	16.3
	Üniversite	168	68.6
	Lisansüstü	37	15.1
	Okur-Yazar Değil	17	6.9
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	75	30.6
	Ortaokul	26	10.6
	Lise	62	25.3
	Üniversite	57	23.3
	Lisansüstü	8	3.3

Tablo 1'in devamı

Demografik Değişkenler	N	Yüzde (%)	
Baba Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	3	1.2
	İlkokul	68	27.8
	Ortaokul	42	17.1
	Lise	54	22
	Üniversite	65	26.5
	Lisansüstü	13	5.3
Kardeş Sayısı	0	32	13.1
	1-3	170	69.4
	4-7	41	16.7
	8-10	2	0.8
Kardeş Sırası	Tek Çocuk	32	13.1
	İlk Çocuk	92	37.6
	Ortanca Çocuk	38	15.5
	Son Çocuk	83	33.9
Yaşanılan Yerleşim Birimi	Kentsel	230	93.9
	Kırsal	15	6.1
Aylık Gelir	Asgari Ücret(1404 TL)* ve Altı	77	31.4
	1405 - 2000 TL	60	24.5
	2001 - 3000 TL	52	21.2
	3001 - 4000 TL	26	10.6
	4001 TL ve Üzeri	30	12.2

*(URL-1, 2017)

Tablo 1'de görüldüğü üzere, çalışmaya katılanların %68.6'sı (N=168) 18-26 yaş aralığındadır. 27-40 yaş aralığındaki bireyler, grubun %29'unu (N= 71) oluştururken 41-56 yaş aralığındaki katılımcıların oranı %2.4'tür (N=6).

Yine Tablo 1'e göre lisansüstü eğitim mezunları %15.1 ile (N=37) en düşük orana sahipken üniversite mezunları, %68.6'lık (N=168) bir oran ile çalışma grubunun yarısından fazlasını oluşturmaktadır. Araştırmaya katılanların % 16.3'ü (N=40) ise lise mezunudur.

Çalışma grubunun anne eğitim durumu incelendiğinde, %6.9'unun (N=17) okur-yazar olmadığı; %30.6'sının (N=75) ilkokul mezunu olduğu; %10.6'sının (N=26) ortaokul mezunu olduğu; %25.3'ünün (N=62) lise mezunu olduğu; %23.3'ünün (N=57) üniversite mezunu olduğu ve %3.3'ünün (N=8) lisansüstü eğitim mezunu olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılanların baba eğitim durumuna bakıldığında %1.2'sinin (N=3) okur-yazar olmadığı; %27.8'inin (N=68) ilkokul mezunu olduğu; %17.1'inin (N=42) ortaokul mezunu olduğu; %22'sinin (N=54) lise mezunu olduğu; %26.5'inin (N=65) üniversite mezunu olduğu ve lisansüstü eğitim mezunu olanların oranının %5.3 (N=13) olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma grubunun %69.4'ü (N=170) 1-3 arası değişen kardeş sayısı ile,

bu değişken bakımından çoğunluktur. Bunu %16.7'lik (N=41) oranla 4-7 arası kardeşe sahip olanlar, %13.1'lik oranla hiç kardeşi bulunmayanlar (N=32) ve %0.8'lik (N=2) oranla 8-10 arası kardeşe sahip olanlar izlemektedir.

Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışma grubunun %13.1'inin (N=32) tek ocuk olduğu; %37.6'sının (N=92) ilk ocuk olduğu; %15.5'inin (N=38) ortanca ocuk olduğu ve %33.9'unun da (N=83) sonuncu ocuk olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmaya katılanların %93.9'u (N=230) kentsel yerleşim bölgesinde yaşarken %6.1'i (N=15) kırsal yerleşim bölgesinde yaşamaktadır.

Tablo 1'de yer verilen son demografik değişken olan gelir düzeyi incelendiğinde, katılımcıların %31.4'ünün (N=77) asgari ücret (1404 TL) ve daha az aylık gelire sahipken %24.5'i (N=60) 1405-2000 TL; %21.2'si (N=52) 2001-3000 TL; %10.6'sı (N=26) 3001-4000 TL; % 12.2'si (N=30) 4001 TL ve üzeri aylık gelire sahiptir. Tüm grubun yaş ortalaması ise 25.98'dir.

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu bölümde verilerin toplanması için izlenen yol ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır.

3. 3. 1. Veri Toplama Araçları

3. 3. 1. 1. U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği

Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından bireyin genel yalnızlık düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilen ve 1980'de tekrar gözden geçirilip maddelerinin yarısı olumsuz yarısı olumlu olacak şekilde tekrar düzenlenen U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği, 10'u düz 10'u ters yönde kodlanmış 20 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilerle ilgili duygu veya düşünce belirten bir durum sunulmakta ve bireylerden bu durumu ne sıklıkta yaşadıkları dörtlü likert tipi ölçek üzerinde belirtmeleri istenmektedir. Bireyin tüm maddelerden aldığı puanlar toplanarak, her birey için toplanmış bir ölçek puanı elde edilmektedir. Kuramsal olarak her bir madde için puanlama 1 ile 4 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan 20'dir. Puan arttıkça, yalnızlık düzeyi artmaktadır. Yüksek puan, yalnızlığın daha yoğun yaşandığının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Demir, 1989).

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik alışması Demir (1989) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlık ve test tekrar test yöntemiyle incelenmiştir. Ölçeğin iç tutarlığı ile ilgili analizler tüm deneklerin her maddeye verdikleri yanıtlar üzerinden Cronbach alfa katsayısı hesaplanarak yapılmıştır. Elde edilen katsayı $\alpha = .96$ 'dır ($p < 0.001$). Ölçeğin beş hafta ara ile tekrarlanan sonucunda iki uygulamada alınan puanlar

arasındaki ilişki Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmış ve .94 olarak bulunmuştur ($p < 0.001$).

Ölçeğin geçerliliğinin incelenmesinde yalnızlıktan yakınan ve yakınmayan grupların ölçekten aldıkları puanların ortalamaları arasındaki farkın analizi t-testi kullanılarak yapılmıştır. Yalnızlıktan yakınan grubun ortalaması 47.5, standart sapması 11.5; yakınması olmayan grubun ortalaması 26.44, standart sapması 10.8 olarak bulunmuştur. İki grup arasındaki farkın anlamlı ($t=6.29$; < 0.001) olduğu saptanmıştır (Demir, 1989).

Bu araştırmada U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği için güvenirlik çalışması tekrar edilmiştir. Bireylere uygulanan U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği'nin Cronbach alfa değeri $\alpha = .92$ olarak bulunmuştur. Güvenirliğine ilişkin bulunan alfa değerine göre U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği'nin yüksek derecede güvenilir bir araç olduğu anlaşılmıştır.

3. 3. 1. 2. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği

Lavallee ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilen Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (Contentment with Life Scale) 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçek tek boyutludur ve 7'li likert tipi bir derecelendirmeye ("1" Kesinlikle katılmıyorum- "7" Kesinlikle katılıyorum) sahiptir. Ölçeğin 3. ve 4. maddeleri ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 35 ve en düşük puan ise 5'tir. Yüksek puan, yüksek yaşam memnuniyetini işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması Akın ve Yalnız (2015) tarafından yapılmıştır. Araştırma 295 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin güvenirliğini belirlemek için madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .31 ile .61 arasında sıralandığı görülmüştür. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin geçerlik çalışmasında, yapı geçerliği için DFA uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde 5 maddeden oluşan ve tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür ($\chi^2 = 11.46$, $sd = 4$, $RMSEA = .080$, $CFI = .98$, $IFI = .98$, $GFI = .98$, $AGFI = .94$, $SRMR = .033$) (Akın ve Yalnız, 2015).

Araştırmada Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin güvenirlik çalışması tekrar yapılmış ve analizler sonucunda ölçeğe ait Cronbach alfa değeri $\alpha = .79$ olarak hesaplanmıştır. Bulunan alfa değeri, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

3. 3. 1. 3. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)

Bosc ve diğerleri (1997) tarafından geliştirilmiş 21 maddeli bir kendini değerlendirme ölçeğidir.

Ölçeğin 1. ve 2. maddelerinden meslek durumuna göre sadece biri doldurulduğundan, her kişi toplam olarak 0-3 aralığında değerlendirilen 20 maddeye cevap verir. Ölçeğin puan aralığı 0-60 arasındadır. Kişinin normal bir sosyal işlevselliğe sahip olması için en az 35 puan alması gerekli görülmektedir. Kişinin 25 puanın altında bir puan alması durumunda, sosyal işlevselliğinde sorun olduğu düşünülmektedir (Akkaya vd., 2008)

Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Akkaya ve diğerleri (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin sınanmasında iç tutarlılık için Cronbach alfa katsayısı ile madde toplam puan korelasyon katsayıları kullanılmıştır. Ayrıca SUKDÖ ilk uygulamadan 15 gün sonra test tekrar test güvenilirlik için yeniden uygulanmıştır. Cronbach alfa değeri tüm grup değerlendirildiğinde 0.90, yalnızca depresyon grubu dikkate alındığında ise 0.87 olarak elde edilmiştir. Güvenirlik analizi açısından madde toplam puan korelasyonları tüm grupta 0.22-0.66, depresyon grubunda ise 0.21-0.59 arasında bulunmuştur ve hepsi istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.01$). Test-tekrar test güvenilirliğinde 50 hastaya 15 gün arayla yapılan iki uygulama değerinin korelasyon katsayısı 0.770 ($p < 0.0001$) olarak elde edilmiştir.

Ölçeğin geçerliği eşzamanlı geçerlik ve yapı geçerliği ile incelenmiştir. Ölçeğin geçerliği sınanırken yapılan eş zamanlı geçerlik analizinde, tüm grupta SUKDÖ'nün İGD ile korelasyonu $r = 0.620$ ($p < 0.0001$), HAM-D ile korelasyonu $r = -0.597$ ($p < 0.0001$) ve HAM-D madde 7 ile korelasyonu $r = 0.569$ ($p < 0.0001$) olarak elde edilmiştir. Korelasyon katsayılarının anlamlılığı iki yönlüdür. Yapı geçerliğinde, ana bileşenler yöntemiyle faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda öz değeri 1'den büyük dört faktör elde edilmiştir. Bu faktörler içinden yalnızca birinci faktör 7.169 öz değeri ile toplam varyansın %35.8'ini açıklayarak tüm ölçeği tek başına temsil etmiştir. Diğer faktörler ise öz değerlerinin 2'nin altında olması ve varyansı düşük oranda temsil etmeleri nedeniyle dikkate alınmamıştır (Akkaya vd., 2008).

Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği için güvenilirlik çalışması tekrar edilmiş ve bu ölçeğe ait Cronbach alfa değeri $\alpha = .78$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen bu değer, Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

3. 3. 1. 4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olup yaş, kardeş sayısı, kardeş sırası, bireyin kendisinin, anne ve babasının eğitim durumu, bireyin yaşadığı yerleşim yerinin kırsal veya kentsel oluşu ve aylık gelire ait demografik bilgileri elde etmeye yönelik soruları içermektedir.

3. 3. 2. Veri Toplama Süreci

Araştırmaya veri toplamak için U.C.L.A Yalnızlık Ölçeği, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Sosyal Uyum Kendini Gerçekleştirme Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapan araştırmacılardan izin alınmıştır.

Araştırmanın yapılacağı şehirde araştırma grubuna ulaşmanın zor olması nedeniyle verilerin internet üzerinden toplanmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Çalışmada kullanılacak olan ölçme araçları internet üzerinde form haline getirilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarının bulunduğu bu formun linki LGBT bireylerin üye olduğu sosyal platformlarda (facebook, web sitesi vb.) ve Türkiye'deki bazı LGBT derneklerinin ve topluluklarının sayfasında paylaşılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Ölçme araçlarının bulunduğu formun başlangıcında çalışmanın amacı, konusu, gizlilik konularına ait bilgilendirme bölümü yer almaktadır. Ölçme araçlarının bulunduğu link, ilk olarak LGBT gruplarından birinde destek ve danışma vermek amacıyla çalışan, aynı zamanda kendisi de LGBT birey olan bir katılımcıya gönderilmiştir. Katılımcı ölçeği doldururken kişisel bilgiler bölümünde yer alan "anne ve baba eğitim durumu"nun ilkökul mezunu kademesiyle başladığını fakat kendi anne ve babasının okur-yazar olmadığını ve böyle bir seçeneğin formda yer almadığını ifade etmiştir. Bunun üzerine formda bulunan anne eğitim durumu ve baba eğitim durumu bölümüne "okur-yazar değil" ibaresi eklenerek form güncellenmiştir.

Bir sonraki aşamada facebook üzerinden en fazla üyesi bulunan LGBT gruplardan birinin (Türkiye LGBTİ Birliği) yöneticisi ile yürütülen araştırmaya katılımcı sağlamaya dair görüşülmüştür. Grup yöneticisi, kendi gruplarının herkese açık olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle bazı bireylerin, LGBT olmadığı halde, yürütülen araştırmanın sonucunu etkilemek ve bu durumu suistimal etmek için ölçme araçlarını yanıtlama ihtimali olduğunu belirtmiştir. Bu ihtimal göz önünde bulundurularak kapalı LGBT grupların yöneticileri ile görüşülmüş, izinleri doğrultusunda ölçme araçlarının yer aldığı forma ait link gruplarında paylaşılmış ve bu suretle araştırmanın verileri toplanmıştır. Ölçme araçlarının yer aldığı forma ait link, yaklaşık iki ay araştırmaya katılmak isteyen bireylerin doldurabilmesi için

aktif halde kalmış ve bu sürenin sonunda yanıtlanmaya kapatılarak veri toplama süreci sonlandırılmıştır.

3. 3. 3. Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan verilerin analizinde SPSS Statistics Programı'nın 22.0 versiyonu kullanılmıştır.

Veri toplama işleminden sonra, öncelikle araştırmada kullanılan tüm ölçeklerden alınan puanlar ve kişisel bilgi formunda yer alan bağımsız değişkenlere ait bilgiler her birey için SPSS Statistics 22.0 Programı'na aktarılmıştır. Daha sonra verilerin analizi işlemine geçilmiştir. İlk olarak çalışma grubuna ait demografik değişkenlere ilişkin frekans ve yüzdelik değerler bulunmuştur.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri olan yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyumun normalliği basıklık ve çarpıklık değerleri ile sınıanmış, çıkan değerlerin -1 ve +1 arasında olduğu görülmüştür. Basıklık ve çarpıklık değerinin -1 ile +1 arasında olması, verilerin normal dağılıma uygun olduğu sonucunu göstermiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiğinin varsayılmasının bir diğer nedeni de, araştırma grubuna dahil olan birey sayısıdır (N= 245). Merkezi limit teoremine göre, normal dağılıma sahip bir evrenden gelen ve bağımsız gözlemlerden oluşan yansız örneklemelerin her biri, örneklem büyüklüğünün 30 ve üzeri olması şartıyla normal dağılım gösterir (Demir, Saatçioğlu ve İmrol, 2016).

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ait güvenilirlik çalışması tekrar edilmiş ve ölçme araçlarının güvenilirliğine ait değerler Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ile elde edilmiştir. Araştırma da kullanılan ölçme araçlarının geçerlik çalışması da faktör analizi yöntemi ile tekrar edilmiş ve analiz sonucunda ulaşılan verilere bulgular bölümünde yer verilmiştir.

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaş, eğitim durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, kardeş sayısı, kardeş sırası ve aylık gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile incelenmiştir. Anova sonuçlarındaki anlamlı farklılığın kaynağını tespit edebilmek için Post Hoc Tukey testi kullanılmıştır. LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaşanılan yerleşim yerine (kentsel ve kırsal) göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için ise Bağımsız t Testi kullanılmıştır. Bağımsız t Testi sonuçlarında elde edilen anlamlı farklılığın kaynağını tespit edebilmek için Mann Whitney U Testi kullanılmıştır.

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. LGBT

bireylerin sosyal uyum ve yalnızlık düzeylerinin yaşam doyumunun yordayıcısı olup olmadığı regresyon analizi yapılarak incelenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın ölçme araçlarına ve amaçlarına ilişkin elde edilen verilerin istatistiksel analizleri sonucunda ortaya çıkan bulgular yer almaktadır. Bulgular, alt problemlerin verildiği sıra ile sunulmuştur.

4. 1. Ölçeklere Ait Analiz Sonuçları

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının, araştırma grubuna ilişkin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Güvenirlik analizi sonucu elde edilen bulgulara tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 2. Yalnızlık Ölçeği, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeğine Ait Güvenirlik Analizi Sonuçları

Ölçek	Cronbach Alpha	Madde Sayısı
Yalnızlık Ölçeği	.92	20
Yaşam Memnuniyeti Ölçeği	.79	5
Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği	.78	21

Güvenirlik analizi sonuçları değerlendirilirken 3 farklı kategoride sınıflandırılabilir. Bu sınıflar;

0.10-0.29 = Küçük Şiddetli Bağıntı

0.30-0.49 = Orta Şiddetli Bağıntı

0.50-1.0 = Büyük Şiddetli Bağıntı şeklinde ölçeklendirilebilmektedir (Akbulut, 2010).

Tablo 2 incelendiğinde, Yalnızlık Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısının $\alpha = .92$, Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısının $\alpha = .79$ ve Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısının $\alpha = .78$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu veriler, araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırmada kullanılan ölçme araçlarından Yalnızlık Ölçeği'nin geçerlik çalışması tekrar edilmiştir. Ölçeğe yapılan faktör analizine ait bulgular, Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
Faktör 1	U.C.L.A. YÖ 20	0,822	42,71
	U.C.L.A. YÖ19	0,800	
	U.C.L.A. YÖ16	0,773	
	U.C.L.A. YÖ10	0,751	
	U.C.L.A. YÖ3	0,499	
Faktör 2	U.C.L.A. YÖ12	0,729	6,67
	U.C.L.A. YÖ14	0,681	
	U.C.L.A. YÖ7	0,605	
	U.C.L.A. YÖ11	0,599	
	U.C.L.A. YÖ18	0,591	
	U.C.L.A. YÖ13	0,560	
Faktör 3	U.C.L.A. YÖ8	0,533	6,10
	U.C.L.A. YÖ9	0,676	
	U.C.L.A. YÖ2	0,644	
	U.C.L.A. YÖ5	0,599	
	U.C.L.A. YÖ6	0,579	
Faktör 4	U.C.L.A. YÖ1	0,564	5,36
	U.C.L.A. YÖ17	0,749	
Faktör 5	U.C.L.A. YÖ15	0,708	5,10
	U.C.L.A. YÖ4	0,946	
Toplam Varyans: %65,95			

Yapılan Bartlett testi sonucunda ($KMO=0.921>0,70$) örneklem büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulanırken faktörler arası ilişki yapısının aynı kalması için varimax yöntemi seçilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda, toplam varyansın %65,95'ini açıklayan 5 faktör elde edilmiştir. Ölçeği oluşturan faktörlerin açıklanan varyans oranlarının yüksek olması, ölçeğin güçlü bir faktör yapısına sahip olduğunu göstermiştir.

Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nin geçerlik çalışması tekrar edilmiş, geçerlik çalışması yapılırken faktör analizi yöntemi uygulanmıştır. Yapılan faktör analizine ait bulgulara Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Yaşam Memnuniyeti Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
Faktör 1	YMÖ2	0,810	55,18
	YMÖ1	0,784	
	YMÖ5	0,745	
	YMÖ4	0,722	
	YMÖ3	0,642	
Toplam Varyans: %55,189			

Ölçeğe yapılan Bartlett testi sonucunda ($KMO=0.761>0,70$) örneklem büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilmiş ve faktörler arası ilişki yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda 1 faktör tek başına toplam varyansın %55,18'ini açıklamıştır.

Araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracı olan Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin de geçerlik çalışması, ölçeğe faktör analizi yapılarak tekrar edilmiştir. Yapılan analiz sonucu elde edilen bulgulara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans
Faktör 1	SUKDÖ18	0,795	22,14
	SUKDÖ19	0,676	
	SUKDÖ13	0,641	
	SUKDÖ11	0,635	
	SUKDÖ9	0,527	
	SUKDÖ22	0,399	
Faktör 2	SUKDÖ5	0,828	8,50
	SUKDÖ6	0,796	
	SUKDÖ15	0,531	
Faktör 3	SUKDÖ7	0,849	7,66
	SUKDÖ8	0,839	
	SUKDÖ21	0,378	
Faktör 4	SUKDÖ12	0,722	6,60
	SUKDÖ10	0,761	
Faktör 5	SUKDÖ3	0,899	6,39
	SUKDÖ2	0,805	
Faktör 6	SUKDÖ16	0,810	5,27
	SUKDÖ17	0,776	
Faktör 7	SUKDÖ4	0,709	5,18
	SUKDÖ14	0,537	
	SUKDÖ20	0,455	
Toplam Varyans: %61,78			

Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'ne yapılan Bartlett testi sonucunda ($KMO=0.739>0,70$) örneklem büyüklüğünün faktör analizi uygulanması için yeterli olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilmiş ve faktörler arası ilişki yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Faktör analizi sonucunda 7 faktör elde edilmiştir. Elde edilen 7 faktör, toplam varyansın %61,78'ini açıklamıştır. Ölçeği oluşturan varyans oranları, ölçeğin güçlü bir faktör yapısı olduğunu göstermiştir.

4. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerine Ait Bulgular

Bu bölümde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerine ait betimsel bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyuma İlişkin Tanımlayıcı Değerler

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss
Yalnızlık	245	53.09	12.82
Yaşam Memnuniyeti	245	17.53	6.78
Sosyal Uyum	245	36.80	7.71

Tablo 6 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık puan ortalamalarının $\bar{X}=53.09$ olduğu görülmektedir. LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğu ve LGBT bireylerin yalnızlık duyguları yaşadığı söylenebilir. Tablo 6'de LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamalarının $\bar{X}=17.53$ olduğu görülmektedir. LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin orta düzeyde olduğu ifade edilebilir. Tablo 6'de yer verilen son bulgu, LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamalarıdır. LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamalarının $\bar{X}=36.80$ olduğu görülmektedir. LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

4. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre incelenmesi

4. 3. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 7'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 7. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Yaş									
18-26	168	52.62	12.53	168	17.55	6.69	168	36.26	7.4
27-40	71	54.59	13.62	71	17.71	7.20	71	38.26	8.20
41-56	6	48.50	10.93	6	14.66	3.72	6	34.83	7.96

Tablo 7 incelendiğinde yaş düzeyi 27-40 arası olan grubun, en yüksek yalnızlık puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ = 54.59). En düşük yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun yaş aralığı ise 41-56'dır ($\bar{X}$ = 48.50). En yüksek yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip grup, 27-40 yaş aralığındadır ($\bar{X}$ = 17.71). En düşük yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip grubun yaş aralığı ise 41-56 'dır ($\bar{X}$ = 14.66). 27-40 yaş arası grup, en yüksek sosyal uyum puan ortalamasına sahiptir ($\bar{X}$ = 38.26). Sosyal uyum puan ortalaması en düşük olan grubun 41-56 yaş aralığında olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ = 34.83).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 8'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyumlarının yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 8. LGBT Bireylerin Yaş Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	0.80	2	.40	.98	.37
	Gruplar İçi	99.56	242	.40		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	2.07	2	1.03	.56	.57
	Gruplar İçi	447.64	242	1.85		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	.51	2	.25	1.90	.15
	Gruplar İçi	32.39	242	.13		
	Toplam	32.90	244			

Tablo 8 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum puan ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (p = .37, .57, .15 ve $p>.05$).

4. 3. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 9'da LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yaş değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 9. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$
Lise	40	49.50	13.92	40	17.65	6.93	40	34.65	7.47
Üniversite	168	54.12	12.53	168	17.32	6.59	168	36.75	7.20
Lisansüstü	37	52.29	12.48	37	18.35	7.56	37	39.40	9.46

Tablo 9 incelendiğinde eğitim düzeyi üniversite olan grubun yalnızlığı en yoğun yaşayan grup olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}$ = 54.12). Eğitim değişkenine göre, yalnızlık puan ortalaması en düşük grubun eğitim düzeyi lisedir ($\bar{X}$ = 49.50). Yaşam memnuniyeti puan ortalaması en yüksek grubun eğitim düzeyi lisansüstüdür ($\bar{X}$ = 18.35). Eğitim düzeyi üniversite olan grup ise, en düşük yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahiptir ($\bar{X}$ = 17.32). Sosyal uyum puan ortalaması en yüksek grubun eğitim düzeyi lisansüstüyken ($\bar{X}$ = 39.40), en düşük sosyal uyum puan ortalamasına sahip grubun eğitim düzeyi lisedir ($\bar{X}$ = 34.65).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Tablo 9'da LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 10. LGBT Bireylerin Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	1.79	2	.89	2.20	.11
	Gruplar İçi	98.57	242	.40		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	1.31	2	.65	.35	.70
	Gruplar İçi	448.40	242	1.85		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	.99	2	.49	3.75	.02*
	Gruplar İçi	31.91	242	.13		
	Toplam	32.90	244			

*p<.05

Tablo 10 incelendiğinde, LGBT bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyeti puan ortalamalarının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($p = .11$, $p = .70$ ve $p > .05$). Tablo 10'da LGBT bireylerin sosyal uyum puanlarının eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p = .02$ ve $p < .05$). Bu farklılığın kaynağını görebilmek için Post Hoc Tukey testi ile analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda anlamlı farklılığın eğitim düzeyi lisansüstü olan grup ile eğitim düzeyi lise olan grup arasında ($p = .01$) ve eğitim düzeyi lisansüstü olan grup lehine olduğu anlaşılmıştır.

4. 3. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 11'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 11. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Anne Eğitim Düzeyi									
Okur-Yazar Değil	17	54.05	13.82	17	17.17	9.40	17	36.23	7.62
İlkokul	75	51.44	13.24	75	16.29	6.29	75	35.65	8.18
Ortaokul	26	52.73	11.94	26	16.69	5.46	26	35.26	6.60
Lise	62	54.54	12.73	62	18.53	7.15	62	37.74	7.85
Üniversite	57	52.98	12.46	57	17.66	6.25	57	37.38	7.14
Lisansüstü	8	57.25	14.36	8	23.87	6.66	8	42.50	7.76

Tablo 11 incelendiğinde en yüksek yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyinin lisansüstü olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X} = 57.25$). En düşük yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyi ise ilkokuldur ($\bar{X} = 51.44$). En düşük en yüksek yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyinin lisansüstü olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 23.87$). Yine Tablo 11'de en düşük yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyinin ilkokul olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X} = 16.29$). En yüksek sosyal uyum puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyinin lisansüstü iken ($\bar{X} = 42.50$) en düşük sosyal uyum puan ortalamasına sahip grubun anne eğitim düzeyi ortaokuldur ($\bar{X} = 35.26$).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 12'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 12. LGBT Bireylerin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	1.23	5	.24	.59	.70
	Gruplar İçi	99.13	239	.41		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	20.82	5	4.16	2.32	.04*
	Gruplar İçi	428.90	239	1.79		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	1.13	5	.22	1.70	.13
	Gruplar İçi	31.37	239	.13		
	Toplam	32.90	244			

*p<.05

Tablo 12 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p = .70$ ve $p > .05$). LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamaları ise anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p = .04$ ve $p < .05$). Gruplar arasındaki anlamlı farkın kaynağını görebilmek için Post Hoc Tukey testi ile analiz yapılmıştır. Tukey testinden elde edilen verilere göre, farklılaşmanın anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grup ile anne eğitim düzeyi ilkökul grup arasında ($p = .031$) ve anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun lehine olduğu anlaşılmıştır. LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p = .13$ ve $p > .05$).

4. 3. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 13'te LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 13. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Baba Eğitim Düzeyi									
Okur-Yazar Değil	3	51.66	13.42	3	18.33	1.15	3	37.00	5.56
İlkokul	68	51.65	13.80	68	16.02	5.57	68	35.94	7.96
Ortaokul	42	55.09	13.10	42	17.71	7.39	42	36.90	7.06
Lise	54	50.96	11.10	54	18.40	6.24	54	35.81	7.96
Üniversite	65	53.98	12.62	65	17.35	6.71	65	37.32	7.38
Lisansüstü	13	59.07	13.41	13	21.84	7.66	13	42.53	7.90

Tablo 13 incelendiğinde en yüksek yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun baba eğitim düzeyinin lisansüstü olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}=59.07$). En düşük yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun baba eğitim düzeyi ise lisedir ($\bar{X}= 50.96$). Yaşam memnuniyeti puan ortalaması en yüksek grubun baba eğitim düzeyinin lisansüstü olduğu görülmektedir ($\bar{X}= 21.84$). Yaşam memnuniyeti puan ortalaması en düşük grubun baba eğitim düzeyi ise ilkokuldur ($\bar{X}= 16.02$). Sosyal uyum puan ortalaması en yüksek grubun baba eğitim düzeyi lisansüstü iken ($\bar{X}= 42.53$), en düşük sosyal uyum puan ortalamasına sahip grubun baba eğitim düzeyi lisedir ($\bar{X}= 35.81$).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 14'te LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 14. LGBT Bireylerin Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	2.71	5	.54	1.32	.253
	Gruplar İçi	97.65	239	.40		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	17.69	5	.53	1.95	.08
	Gruplar İçi	432.03	239	1.80		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	1.24	5	.24	1.87	.09
	Gruplar İçi	31.66	239	.13		
	Toplam	32.90	244			

Tablo 14 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum puan ortalamalarının baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p = .25, .08, .09$ ve $p > .05$).

4. 3. 5. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 15'te LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 15. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Kardeş Sayısı									
0	32	53.90	12.26	32	18.90	4.96	32	38.18	8.00
1 - 3	170	53.78	12.81	170	17.67	6.76	170	36.89	7.50
4 - 7	41	50.17	13.07	41	16.21	7.80	41	35.56	8.35
8 - 10	2	41.50	13.43	2	10.00	7.07	2	33.00	7.07

Tablo 15 incelendiğinde yalnızlık puan ortalaması en yüksek grubun hiç kardeşi olmayanlar olduğu görülmektedir ($\bar{X} = 53.90$). Kardeş sayısı değişkenine göre yalnızlık puan ortalaması en düşük grubun kardeş sayısı 8 ile 10 arasında değişmektedir ($\bar{X} = 41.50$). En yüksek yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip grubun hiç kardeşi olmadığı görülmektedir ($\bar{X} = 18.90$). En düşük yaşam memnuniyeti puan ortalamasına sahip olan grubun kardeş sayısı ise 8 ile 10 arasında değişmektedir ($\bar{X} = 10.00$).

En yüksek sosyal uyum puan ortalamasına sahip grubun hiç kardeşi olmayan grup olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X} = 38.18$). En düşük sosyal uyum puan ortalamasına sahip grup ise kardeş sayısı 8-10 arası değişen gruptur ($\bar{X} = 33.00$).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşım farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 16'da LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 16. LGBT Bireylerin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	1.80	3	.60	1.46	.22
	Gruplar İçi	98.56	241	.40		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	9.92	3	3.30	1.81	.14
	Gruplar İçi	439.79	241	1.82		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	.35	3	.11	.86	.45
	Gruplar İçi	32.55	241	.13		
	Toplam	32.90	244			

Tablo 16 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum puan ortalamalarının kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p=.22$, $.14$, $.45$ ve $p>.05$).

4. 3. 6. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Kardeş Sırası Değişkenine Göre Farklılaşım Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 17'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sırası değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 17. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Kardeş Sırası Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Tek Çocuk	32	53.90	12.26	32	18.90	4.96	32	38.18	8.00
İlk Çocuk	92	55.47	11.88	92	17.86	6.97	92	37.28	7.52
Ortanca Çocuk	38	50.39	11.61	38	16.05	7.22	38	35.00	6.45
Sonuncu Çocuk	83	51.37	14.21	83	17.30	6.95	83	36.57	8.27

Tablo 17 incelendiğinde ilk çocuk olan LGBT bireylerin en yüksek yalnızlık puan ortalamasına sahip olduğu anlaşılmaktadır ($\bar{X}= 55.47$). Bununla birlikte bu değişkene göre yalnızlık puan ortalaması en düşük grubun ortanca çocuklar olduğu görülmektedir ($\bar{X}= 50.39$). Yaşam memnuniyeti puan ortalaması en yüksek grup tek çocuklar iken ($\bar{X}= 18.90$) yaşam memnuniyeti puan ortalaması en düşük grup ortanca çocuklardır ($\bar{X}= 16.05$).

Yine ortanca çocuklar sosyal uyum puan ortalaması en düşük grup iken ($\bar{X}$ = 35.00) tek çocuk olanlar sosyal uyum puan ortalaması en yüksek olan gruptur ($\bar{X}$ = 38.18).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sırası değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 18'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sırası değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 18. LGBT Bireylerin Kardeş Sırası Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	2.66	3	.88	2.19	.09
	Gruplar İçi	97.70	241	.40		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	9.92	3	3.30	1.81	.14
	Gruplar İçi	439.79	241	1.82		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	.47	3	.15	1.18	.31
	Gruplar İçi	32.43	241	.13		
	Toplam	32.90	244			

Tablo 18 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum puan ortalamalarının kardeş sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p=.09$, $.14$, $.31$ ve $p>.05$).

4. 3. 7. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız t testi uygulanmıştır. Tablo 19'da LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin yerleşim yeri değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 19. Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyinin Yerleşim Yeri Değişkenine Göre N, $\bar{X}$, Ss ve Bağımsız t Testi ve Etki Büyüklüğü Değerleri

Değişken	Yerleşim Yeri	N	$\bar{X}$	SS	t	p	d
Yalnızlık	Kentsel	230	53.50	12.73	-1.95	.05	.36
	Kırsal	15	46.86	13.13			
Yaşam Memnuniyeti	Kentsel	230	17.82	6.70	-2.66	.00*	.71
	Kırsal	15	13.06	6.65			
Sosyal Uyum	Kentsel	230	36.97	7.81	-1.35	.17	.41
	Kırsal	15	34.20	5.47			

*p<0.5

Tablo 19 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık ve sosyal uyum puan ortalamalarının yerleşim değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir (p .05, .17 ve p>.05). Yalnızlık ve sosyal uyumun etki büyüklüğü değeri ise ortadır ($20 < d \leq 50$). LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamalarının yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın kaynağını görebilmek için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Mann Whitney U testi sonucuna göre kentsel bölgede yaşayan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamalarının, kırsal bölgede yaşayanlara anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p= .01 ve p<0.5). Yaşam memnuniyetinin etki büyüklüğü değeri ise büyüktür ($50 < d \leq 80$).

4. 3. 8. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyumlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Gösteren Bulgular

Tablo 20'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin aylık gelir değişkenine göre frekans, ortalama puan ve standart sapma değerleri yer almaktadır.

Tablo 20. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puanlarının Aylık Gelir Düzeyi Değişkenine Göre N, $\bar{X}$ ve Ss Değerleri

Demografik Değişken	Yalnızlık			Yaşam Memnuniyeti			Sosyal Uyum		
	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss	N	$\bar{X}$	Ss
Asgari ücret (1404 TL) ve Altı	77	51.35	13.11	77	17.17	9.40	77	34.79	7.27
1405 - 2000 TL	60	55.18	13.04	60	16.29	6.29	60	37.16	7.28
2001 - 3000 TL	52	51.43	12.37	52	16.69	5.46	52	36.40	7.51
3001 - 4000 TL	26	54.23	11.63	26	18.53	6.25	26	38.00	6.85
4001 TL ve Üzeri	30	55.30	13.15	30	23.87	6.66	30	40.93	9.14

Tablo 20 incelendiğinde en yüksek yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun aylık gelir düzeyi 4001 TL ve üzeri olduğu görülmektedir ($\bar{X}$ = 55.30). En düşük yalnızlık puan ortalamasına sahip grubun aylık gelir düzeyi ise asgari ücret (1404 TL) ve daha altıdır ($\bar{X}$ = 51.35). Aylık geliri 4001 TL ve üzeri olan grubun yaşam memnuniyeti puan ortalaması en yüksektir ($\bar{X}$ = 23.87); aylık geliri 1405 - 2000 TL olan grubun yaşam memnuniyeti puan ortalaması ise en düşüktür ($\bar{X}$ = 16.29).

Sosyal uyum puan ortalaması en yüksek olan grubun aylık gelir düzeyi 4001 TL ve üzeridir ($\bar{X}$ = 40.93). Aylık gelir düzeyi asgari ücret (1404 TL) ve altı olan grubun sosyal uyum puan ortalaması en düşüktür ($\bar{X}$ = 34.79).

LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin aylık gelir düzeyi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tablo 21'de LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerinin kardeş sırası değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 21. LGBT Bireylerin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Puan Ortalamaları Arasındaki Farka İlişkin Varyans Analizi

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Ortalama Kare	F	P
Yalnızlık	Gruplar Arası	2.05	4	.51	1.25	.29
	Gruplar İçi	98.31	240	.41		
	Toplam	100.36	244			
Yaşam Memnuniyeti	Gruplar Arası	35.45	4	8.86	5.13	.00*
	Gruplar İçi	414.26	240	1.72		
	Toplam	449.72	244			
Sosyal Uyum	Gruplar Arası	1.98	4	.49	3.85	.00*
	Gruplar İçi	30.91	240	.12		
	Toplam	32.90	244			

*p<.05

Tablo 21 incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık puan ortalamalarının, aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir (p=.29 ve p>.05).

LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamalarının aylık gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın kaynağını anlayabilmek için Post Hoc Tukey testi ile analiz yapılmıştır. Analiz aylık gelir düzeyi 4001 TL ve üzeri olan grup ile aylık geliri asgari ücret (1404 TL) ve altı olan grup arasında (p= 0.00 ve p<.05) ve aylık gelir düzeyi 4001 TL ve üzeri olan grup lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bununla birlikte aylık gelir düzeyi 4001 TL ve üzeri olan grup, aylık gelir

düzeıı 1405-2000 TL arası olan gruptan ($p= 0.01$ ve $p<.05$) ve aylık gelir düzeıı 2001-3000 TL arası olan gruptan da ($p= 0.02$ ve $p<.05$) anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ve bu farklılık aylık gelir düzeıı 4001 TL ve üzerine olan grup lehinedir.

LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamalarının da aylık gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın kaynağını görebilmek için Post Hoc Tukey testi ile analiz yapılmıştır. Analiz sonucunda aylık gelir düzeıı 4001 TL ve üzeri olan grup ile aylık geliri asgari ücret (1404 TL) ve altı olan grup arasında ($p= 0.02$ ve $p<.05$), aylık gelir düzeıı 4001 TL ve üzeri olan grup lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu anlaşılmıştır.

4. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişinin İncelenmesi

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği uygulanmıştır. Bu analize ait bulgulara Tablo 22'de yer verilmiştir.

Tablo 22. Sosyal Uyum, Yaşam Memnuniyeti ve Yalnızlık Değişkenlerine İlişkin Korelasyonel Bulgular

	Sosyal Uyum	Yaşam Memnuniyeti	Yalnızlık
Sosyal Uyum	1	.	
Yaşam Memnuniyeti	.56**	1	
Yalnızlık	.72**	.53**	1

** $p<.01$

Tablo 22 incelendiğinde, yaşam memnuniyeti ile sosyal uyum ($r= .56$) arasında pozitif yönde anlamlı ve büyük şiddetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Yalnızlık ile sosyal uyum arasında da pozitif yönde anlamlı ($r= .72$) ve yalnızlık ile yaşam memnuniyeti ($r= .53$) arasında da pozitif yönde anlamlı ve büyük şiddetli bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<.01$).

4. 5. LGBT Bireylerin Yalnızlık ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Yaşam Memnuniyetini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi

Araştırmanın yalnızlık ve sosyal uyum değişkenlerinin yaşam memnuniyeti değişkeninin anlamlı yordayıcısı olup olmadığını belirleyebilmek için regresyon analizi uygulanmıştır. Tablo 23'te regresyon analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23. Yaşam Memnuniyeti Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	P	R	R ²	F	ΔR^2	P
Sabit	-.14	.35		-.39	.69					
Sosyal Uyum	2.08	.19	.56	10.61	.00*	.56	.31	112.60	.31	.00*
Sabit	.54	.31		1.72	.08					
Yalnızlık	1.11	.11	.52	9.66	.00*	.52	.27	93.49	.27	.00*

*p<.05

Tablo 23 incelendiğinde, LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puanlarına ilişkin toplam varyansın %31'i sosyal uyum puanları ile açıklanabildiği görülmektedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına bakıldığında ise sosyal uyumun p=.05 düzeyinde anlamlı olduğu (t=10.61) anlaşılmaktadır. Analiz sonuçlarına göre sosyal uyum puanları yaşam memnuniyeti puanlarının anlamlı pozitif bir yordayıcısı olarak görülmektedir (R= .56, R²= .31, F= 112.60).

LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puanlarına ilişkin toplam varyansın %27'si, yalnızlık puanları ile açıklanabildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına bakıldığında yalnızlığın p=.05 düzeyinde anlamlı olduğu (t=9.66) tespit edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre yalnızlık puanları yaşam memnuniyeti puanlarının anlamlı pozitif bir yordayıcısı olarak görülmektedir (R= .52, R²= .27, F= 93.49).

5. TARTIŞMA

Bu bölümde LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyumlarına ilişkin bulguların literatür ışığında tartışılıp yorumlanmasına yer verilmiştir.

5. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması

LGBT bireylerin yalnızlık puan ortalamaları $\bar{X}=53.09$ olarak bulunmuştur. U.C.L.A Yalnızlık Ölçeği'nden alınabilecek en düşük puan 20 iken, en yüksek puan 80'dir (Demir, 1989). Bu veriden yola çıkıldığında, LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuca benzer şekilde Chen (2016) Tayvan'da yürüttüğü çalışmanın sonucunda eşcinsel erkek lise öğrencilerinin kendilerini yalnız hissettiğini bununla birlikte kadınsı bir cinsiyet rol kimliğine sahip olan eşcinsel erkeklerin, hiper-erkeksi bir cinsiyet rol kimliğine sahip olanlardan daha fazla yalnızlık hissi yaşadığını bulgulamıştır. Hu ve diğerleri (2015) Çin'li yetişkin LGB bireylerin, heteroseksüel bireylerden daha yüksek düzeyde yalnızlık hissettiği sonucuna ulaşmıştır. Li, Hubach ve Dodge (2015) Hindistan'daki eşcinsel ve biseksüel erkeklerin U.C.L.A yalnızlık ölçeğinden aldıkları puan ortalamasını $\bar{X}=46.85$ olarak saptamıştır. Kim ve Fredriksen-Goldsen (2014) ise hem yalnız yaşayan hem de başkaları ile yaşayan kişilerin, bir eş veya hayat arkadaşı ile yaşayan LGB yaşlı erişkinlere oranla daha yüksek düzeyde yalnızlık hissettiklerini bulgulamıştır. Fokkema ve Kuyper (2009) Hollanda'daki yaşlı lezbiyen, gey ve biseksüellerin (LGB'ler) sıklıkla yalnızlık duyguları yaşadığını ve heteroseksüel akranlarına göre daha fazla yalnız hissettiklerini saptamıştır. Martin ve Knox (1997) eşcinsel erkeklerin U.C.L.A Yalnızlık Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamasının $\bar{X}=43.8$ olduğunu saptamıştır. Literatür incelendiğinde LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin, hem ölçeklerden alınan puanlar açısından hem de heteroseksüel bireylere göre yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Toplumun büyük bir bölümü, LGBT bireylere karşı olumsuz tutumlar sergilemekte, LGBT bireyler kötü muamele, ötekileştirilme, baskı ve dışlanma davranışlarına maruz kalabilmektedir. Ayrıca içinde yaşadığımız toplumun normları ve değer yargıları LGBT bireylerin aile ve sosyal çevreden de destek görmesinin önüne geçmektedir. Bu durum, LGBT bireylerin toplum içerisinde kendini yalnız hissetmesine ve yalnızlık düzeylerinin yüksek olmasına neden olmuş olabilir.

LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti puan ortalamaları $\bar{X}=17.53$ 'tür. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği'nden alınabilecek puanlar 5 ile 35 arasında puan arasında

değişmektedir (Akın ve Yalnız, 2015). Bu puan aralığı göz önüne alındığında, LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin orta seviyede olduğu ifade edilebilir.

Bu sonuca benzer şekilde Alkan (2014) homoseksüel bireylerin yaşam doyumu puan ortalamasını $\bar{X}=18.42$ olarak bulmuştur. Powdthavee ve Wooden (2015) lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin yaşam doyumlarının, heteroseksüel bireylerden önemli ölçüde daha az olduğunu saptamıştır. Hu ve diğerleri (2015) Çinli yetişkin LGB bireylerin yaşam doyumu düzeylerinin, heteroseksüel yetişkinlere göre daha düşük olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Traeen ve diğerleri (2009) Havana (Küba), Tromsø (Norveç), Hisar (Hindistan) ve Cape Town'daki (Güney Afrika) gey, lezbiyen, biseksüel öğrenciler ile eşcinsel olmayan erkek ve kız öğrencilerin kendi yaşam kalitelerine bakış açılarını araştırmıştır. Yaşam kalitesi ölçümlerinde, tüm şehirler için eşcinsel olmayan erkekler ve kadınlar, eşcinsel ve biseksüel bireylere göre daha yüksek puanlar bildirmişlerdir. LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin orta düzeyde olması, hem sosyal hayatta hem eğitim ve iş hayatında hem gündelik hayatta karşılaştıkları engel ve güçlükler, diğerleri tarafından kabul ve destek görememeleri, tehdit, şiddet ve nefret söylemlerine maruz kalmaları ile açıklanabilir.

LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamaları $\bar{X}=36.80$ olarak bulunmuştur. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği'nden alınabilecek en düşük puan 0 iken, en yüksek puan 60'tır. Bireyin normal bir sosyal işlevselliğe sahip olması için SUKDÖ'den en az 35 puan alması gerekli görülmektedir (Akkaya vd., 2008). Buna göre LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin orta seviyede ve normallik alt sınırının hemen üzerinde olduğu söylenebilir. Ataseven ve Bakış (2018) Türkiye toplumu genelinde sosyal uyum endeks skorunu, 100 üzerinden 55 olarak saptamış ve bu sonuca göre, sosyal uyum düzeyinin orta seviyede olduğu anlaşılmıştır. Savcı (2015) Türkiye'de yaşamakta olan LGBT bireylerin sosyal uyum ve bağımlılık ilişkisini incelediği araştırmasında, LGBT bireylerin sosyal uyum puan ortalamasını $\bar{X}=38.64$ olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen sosyal uyum puan ortalamalarının orta düzeye ve birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu durum, LGBT bireylerin diğerleriyle istedik ilişkiler kuramaması, toplumun geneli tarafından dışlanma ve zorbalık davranışıyla karşılaşması, sözel şiddet ve tacize maruz kalması ve sosyal destekten mahrum bırakılması gibi olumsuz yaşantıların sosyal uyum düzeyini olumsuz yönde etkileyebilmesiyle açıklanabilir.

5. 2. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre incelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu araştırmanın amaçları doğrultusunda LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Ortaya çıkan sonuçlar literatürdeki ilgili bulgularla karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır.

5. 2. 1. LGBT Bireylerin Yalnızlık Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılıkları

LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası ve yerleşim yeri ve aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Kim ve Fredriksen-Goldsen (2014) yaşlı LGB bireylerin yaş ve yalnızlık düzeyleri arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fokkema ve Kuyper (2007) yaşlı LGB ve heteroseksüel bireylerle yürüttüğü çalışma sonucunda, gelir düzeyi ne kadar yüksek olursa, yalnızlık düzeyinin o kadar düşük olduğunu; daha düşük eğitim düzeyine sahip yaşlı LGB ve heteroseksüellerin, daha yüksek eğitim düzeyine sahip LGB ve heteroseksüellerden anlamlı şekilde daha yalnız hissettiğini ve yalnızlığın yaşla beraber arttığını bulgulamıştır. Martin ve Knox (1997) eşcinsel erkeklerle yürüttükleri çalışmanın sonucunda katılımcıların yalnızlık puanlarının yaş, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini saptamıştır. Literatürde, araştırma sonuçlarını destekleyen ve desteklemeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. LGBT bireylerin yalnızlık düzeyinin sosyodemografik değişkenlere göre farklılaşmaması ve literatürde farklı sonuçların yer alması, kültürel faktörlerin yalnızlık düzeyini etkileyebilmesi ve yalnızlığın daha çok içsel süreçleri barındıran bir kavram olması ile açıklanabilir.

5. 2. 2. LGBT Bireylerin Yaşam Memnuniyeti Düzeylerinin Sosyodemografik Değişkenlere Göre Farklılıkları

LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası değişkenlerine göre farklılaşmazken; anne eğitim düzeyi, yerleşim yeri ve aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Literatürde LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin sosyodemografik değişkenlere göre incelendiği yerli ve yabancı bir çalışmaya ulaşamadığından, bu bulgu başka çalışma sonuçları ile karşılaştırılamamış; sadece yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun yaşam memnuniyeti düzeyi, anne eğitim düzeyi ilköğretim grubundan anlamlı bir

şekilde yüksektir. Kentsel yerleşimde yaşayan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeyi, kırsal yerleşimde yaşayanlardan anlamlı şekilde yüksektir. Aylık gelir düzeyi arttıkça, yaşam memnuniyeti düzeyi de anlamlı bir şekilde artmaktadır. Yaşam memnuniyeti, kişinin yaşamını kendi kriterlerine göre değerlendirmesi sürecini kapsamaktadır. Aylık gelir düzeyinin yüksek olması, bireyin yaşamını daha kaliteli kılma sürecine yardım edebilir. Aynı zamanda aylık gelirin yüksek olması, sosyal ve fiziksel kaynaklara daha kolay ulaşabilmesine, yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli organizasyon ve etkinliklere daha rahat katılabılmasına, bireyin hayatını kolaylaştırabilecek imkânlarla ulaşabilmesine yardımcı olabilmektedir. Bu durum ekonomik düzeyi daha yüksek olan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeyinin de yüksek olmasının nedeni olarak açıklanabilir. Anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun diğer gruplara göre daha yüksek yaşam memnuniyeti düzeyine sahip olması, anne ve babanın çocuğunun gelişim dönemi özelliklerini daha iyi bilmesi, çocuklarını yaşına, yeteneğine ve ilgisine uygun aktivitelere yönlendirebilmesi, çocuklarına iletişim ve arkadaşlık kurma becerileri hakkında daha etkili bir biçimde rehberlik edebilmesi, çocuklarıyla daha fazla ve daha etkili zaman geçirebilmesi, cinsel kimlik ve yönelimi nedeniyle çocuğunu yargılamaması ve ona destek olabilmesi ihtimalinin yüksek olması ile açıklanabilir.

LGBT bireyler, yüksek oranda aileleri ve sosyal çevreleri tarafından psikolojik ve fiziksel baskıya maruz kalabilmektedir. Bu baskı, kırsal yerleşim bölgelerinde yaşayan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeyini etkilemiş olabilir çünkü kırsal yerleşim bölgelerinde, kuralların daha geleneksel ve ataerkil aile yapısının daha baskın olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, kentsel yerleşim bölgelerinin kırsal yerleşim bölgelerine göre daha fazla sosyal, sportif ve sanatsal faaliyet alanlarına sahip yerleşimlerdir. Bu durum, kentsel bölgelerde yaşayan bireylerin kırsal bölgede yaşayanlara göre daha yüksek yaşam memnuniyetine sahip olmasının nedeni olabilir.

5. 2. 3. LGBT Bireylerin Sosyal Uyum Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılıkları

LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası ve yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşmazken; eğitim düzeyi ve aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı bulgulanmıştır. Eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun sosyal uyum düzeyi, eğitim düzeyi lise olan gruptan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Aylık gelir düzeyi en yüksek olan (4001 TL ve üstü) grubun sosyal uyum düzeyi, aylık gelir düzeyi asgari ücret (1404 TL) ve altı olan gruptan anlamlı bir şekilde yüksektir.

Bu sonuçtan farklı olarak Savcı (2015) Türkiye’de yaşamakta olan LGBT bireylerin sosyal uyumları ile bağımlılık durumlarına etki eden bazı faktörlerle ilişkisini incelemiş ve LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yaş ve eğitim değişkenlerine göre farklılaşmadığını bulgulamıştır. Üniversite ortamı, farklı kültür ve yaşantılara sahip insanlarla bir araya gelmesine, farklı özelliklere sahip grupların oluşmasına ve kişinin sosyal ilişkilerinin çeşitlenmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum, lisans eğitim düzeyine sahip LGBT bireylerin sosyal uyum düzeyinin, eğitim düzeyi lise olan gruptan yüksek olmasına neden olmuş olabilir. Aylık gelir düzeyi en yüksek olan grubun sosyal uyum düzeyinin daha yüksek olması, aylık gelir düzeyinin artmasıyla bireyin sosyalleşebileceği, kendini ifade edebileceği, diğerleri tarafından kabul görebileceği sosyal alanların çeşitlenebilmesi ile açıklanabilir.

5. 3. LGBT Bireylerin Yalnızlık, Yaşam Memnuniyeti ve Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmanın sonucunda LGBT bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyeti düzeyleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuçtan farklı olarak Hu ve diğerleri (2015) Çinli yetişkin LGB bireylerin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı negatif bir ilişki saptamıştır. LGBT bireylerin toplum içerisindeyken sözel veya fiziksel şiddete uğramaya, dışlanmaya, ötekileştirilmeye; trans bireylerin ise sonu cinayete varan nefret eylemlerine maruz kaldıkları bilinmektedir. Bu olumsuz yaşantılar, LGBT bireylerin yalnızken kendilerini daha güvende hissetmelerine ve yaşamlarından daha memnun hale gelebilmelerine neden olmuş olabilir.

LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti ile sosyal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguyu destekleyen bir sonuca Domínguez-Fuentes, Hombrados-Mendieta ve Garcia-Leiva (2012) İspanya'daki eşcinsel erkeklerle yürüttükleri araştırmanın sonunda, aile ve arkadaşlardan gelen duygusal desteğin sıklığı ve bu destekten memnuniyet ile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki bulgulararak ulaşılmıştır. LGBT bireylerin her ne kadar toplumun geneli tarafından kabul görmediği bilirse de, farklılıklara saygı gösteren, benzer cinsel kimlik ve yönelime sahip bireylerin bulunduğu, LGBT hareketini destekleyen bireylerin oluşturduğu grupların sayısı hem sosyal medyanın etkisi hem de dernekler aracılığıyla artmaktadır. Günümüz dünyasında bu gruplara ulaşabilmek ve dahil olmak çok daha kolay hale gelmiştir. Bu sosyal gruplardan, arkadaş çevresi ve aileden sosyal ve duygusal destek görebilmek, LGBT bireylerin sosyalleşmesine, sosyal uyum düzeylerinin artmasına ve bunun bir sonucu olarak yaşam memnuniyeti düzeyinde artış olmasına neden olmuş olabilir.

LGBT bireylerin yalnızlık ve sosyal uyum düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Li ve diğerleri (2015) Hindistan'daki eşcinsel ve biseksüel erkeklerle yürüttükleri çalışma sonucunda topluma bağlılık ve yalnızlık arasında negatif bir ilişki saptamıştır. Kim ve Fredriksen-Goldsen (2014) yalnızlık ve sosyal destek arasında negatif ilişki bulgulanmıştır. Alanyazında ulaşılan çalışmaların yurt dışında yürütüldüğü görülmektedir. Araştırma sonuçlarının alanyazında yer alan sonuçlardan farklı olması, kültürel farklılıklar ve daha yüksek yalnızlık hisseden LGBT bireylerin, sosyal uyum davranışı göstermeye daha yatkın olabilmesi ile açıklanabilir.

5. 4. LGBT Bireylerin Yalnızlık ve Sosyal Uyum düzeylerinin Yaşam Memnuniyetini Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma sonucunda yalnızlık ve sosyal uyumun yaşam memnuniyetinin anlamlı bir şekilde yordadığı bulgulanmıştır. Buna göre yalnızlık, yaşam memnuniyetinin anlamlı bir pozitif yordayıcısıdır ve yaşam memnuniyeti puanlarına ilişkin toplam varyansın %27.8'ini açıklamaktadır. Toplumun büyük bir bölümünün LGBT bireylere yönelik homofobik tutumlar içinde olduğu bilinmektedir. Bu olumsuz tutumlar, LGBT bireylerin kendilerine yönelik algılarını da olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Gerçekleştirilen çeşitli araştırmalarda LGBT bireylerin de içselleştirilmiş homofobiye sahip olduğu ve içselleştirilmiş homofobi düzeyi yüksek olan LGBT bireylerin depresyon ve anksiyete düzeylerinin, psikolojik sıkıntılarının ve intihar düşüncelerinin anlamlı düzeyde daha fazla olduğu (Baydar, 2015), düşük benlik saygısına sahip LGBT bireylerin kendini damgalama davranışı ile depresif belirtileri arasındaki pozitif ilişkinin bulunduğu (Feinstein vd., 2012), LGBTQ (LGBTQ teriminin sonunda bulunan "Q" harfi, "Queer" kelimesinin ilk harfidir. Queer kavramı, sabit bir cinsel kimlik ve yönelim olmadığını ve insanların kimlik ve yönelimlerini belirli tanımlar üzerinden genellemenin doğru olmayacağını ifade eder.) bireylerin fiziksel olarak farklı olmalarından kaynaklanan nedenlerle şiddet görme olasılıkları olduğuna inandıkları (Çağlar ve Dürüst, 2015) bulgulanmıştır. Diğerleri tarafından maruz kalınan olumsuz tutumlar ve zarar verici deneyimler, LGBT bireylerin yalnız kaldıklarında yaşamlarından daha memnun hale gelebilmelerinin açıklaması olabilir. Aynı zamanda bu durum, yalnızlığın yaşam memnuniyeti ile pozitif ilişkili olması ve yaşam memnuniyetinin pozitif bir yordayıcısı olmasına neden olmuş olabilir.

Sosyal uyum, yaşam memnuniyeti puanlarına ilişkin toplam varyansın %31.7'sini açıklamaktadır. Araştırma sonucunda sosyal uyumun, yaşam memnuniyetinin anlamlı pozitif bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bir varlık olan insan, sosyal ilişkileri ile motive edilir.

Bireyin içinde bulunduğu grubun normlarına göre inanç ve davranışlarını değiştirme eğilimi olarak tanımlanan uyum davranışı, geniş ölçüde sosyal ilişkileri içermektedir. Bireyin sosyal ilişkilerine dair motivasyonu arttıkça, içinde bulunduğu grupla uyumunun da arttığı düşünülmektedir. Bu durum, yaşam memnuniyeti düzeyini de arttırmış olabilir. Literatürde bu çıkarımı destekleyen çalışmalara rastlanılmıştır. Domínguez-Fuentes ve diğerleri (2012) LGBT bireylerin yaşam memnuniyetlerinin aile ve arkadaş çevresinden gelen duygusal ve sosyal destek ile pozitif ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Güven (2015) ise, yaşam doyumunun ilişkilerde doyum, kendine güven ve ilişki girişkenliği ile de pozitif bir ilişkisi olduğunu saptamıştır.

Sosyal uyumun yaşam memnuniyeti ile pozitif ilişkili ve yaşam memnuniyetinin pozitif yordayıcısı olmasının nedeni, LGBT bireylerin sosyal çevresinden gördüğü destek ve sosyal ilişkilerinden aldığı doyumla beraber sosyal uyum davranışının artmasının ve buna bağlı olarak yaşam memnuniyeti düzeyinin de artmış olması olabilir.

6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde mevcut araştırmada bulgularan sonuçlara yer verilmiştir. Ayrıca tartışma ve bulgular çerçevesinde araştırmacılara ve alan çalışanlarına yönelik öneriler sunulmuştur.

6. 1. Sonuçlar

Bu araştırmanın temel amacı, LGBT bireylerin yalnızlık, yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeylerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

1. LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası ve yerleşim yeri ve aylık gelir düzeyi değişkenlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.
2. LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası değişkenlerine göre farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Anne eğitim düzeyi lisansüstü olan grubun yaşam memnuniyeti düzeyinin, anne eğitim düzeyi ilkokul gruptan anlamlı bir şekilde yüksek olduğu ve kentsel yerleşimde yaşayan LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti düzeyinin de kırsal yerleşimde yaşayanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. LGBT bireylerin aylık gelir düzeyi arttıkça, yaşam memnuniyeti düzeyi de anlamlı bir şekilde artmaktadır.
3. LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin yaş, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeş sırası ve yerleşim yeri değişkenlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi lisansüstü olan LGBT bireylerin sosyal uyum düzeyi, eğitim düzeyi lise olan gruptan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Aylık gelir düzeyi en yüksek olan (4001 TL ve üstü) LGBT bireylerin sosyal uyum düzeyinin, aylık gelir düzeyi asgari ücret (1404 TL) ve altı olan gruptan anlamlı bir şekilde olduğu saptanmıştır.
4. LGBT bireylerin yalnızlık ve yaşam memnuniyeti düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde; yalnızlık ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde; yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.
5. Yalnızlık ve sosyal uyumun, LGBT bireylerin yaşam memnuniyetini pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir.

6. 2. Öneriler

Bu bölümde, yapılan çalışma sonuçlarına ve ileride yapılabilecek araştırmalara yönelik sunulan önerilere yer verilmiştir.

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Yapılan araştırma sonucunda LGBT bireylerin yalnızlık düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Toplumun büyük bir çoğunluğunun LGBT bireyleri hastalıklı, sapkın veya kötü olarak nitelendirdiği ve dışladığı bilinmektedir. Bu yaygın yanlış kanının değiştirilmesi, yanlış ve doğruların bilgilendirme çalışmaları ile öğretilerek toplumun genelinde bir farkındalık oluşturulması, LGBT bireylerin yalnızlık duygularını azaltabilir.
2. Araştırma sonuçlarına göre LGBT bireylerin yaşam doyumu düzeyleri orta seviyededir. LGBT bireylerle çalışan veya çalışacak olan ruh sağlığı uzmanlarının, psikolojik danışma oturumlarının her aşamasında bu durumu göz önünde bulundurmasının problemlerin kavramsallaştırılması ve çözüme ulaştırılması konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir.
3. Araştırma sonuçlarından bir diğeri, LGBT bireylerin sosyal uyum düzeylerinin normallik sınırında ve orta düzeyde olmasıdır. Okul, iş ve sosyal hayatın her alanında ayrımcılık ve ötekileştirmenin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapan, farklılıkları zenginlik olarak nitelendiren ve kabul edici bir atmosferin oluşturulması konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme, kamu spotu çalışmaları ile gerçekleştirilebilir.
4. LGBT bireylerin cinsel kimlik ve yönelimi nedeniyle sosyal hayatta olduğu gibi iş hayatında da pek çok sıkıntı ve engelleme ile karşılaştığı ve iş doyumunun yaşam memnuniyetini etkilediği düşünülerek, işverenlerin bu konudaki olumsuz tutumlarının önüne geçilebilmesi için ruh sağlığı uzmanları tarafından eğitime tabi tutulmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.
5. Psikolojik danışman ve diğer ruh sağlığı çalışanlarının eğitiminde LGBT bireylere karşı farkındalığın ve bilincin oluşturulması konusunda uygulamaların yapılması da gerekli görülmektedir.

6. 2. 2. İleride Yapılabilecek Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma sonucunda LGBT bireylerin yaşam memnuniyeti ve sosyal uyum düzeyleri arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Birbiri ile ilişkili olan yaşam

memnuniyeti ve sosyal uyumun arttırılabilmesi için neler yapılabileceği ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilebilir.

2. Bu araştırmanın amaçlarından biri doğrultusunda LGBT bireylerin yalnızlık düzeyleri incelenmiştir. LGBT bireylerin yalnız hissetmesinin nedenlerinin detaylıca incelenerek araştırmanın genişletilmesi, bu nedenlerin tespiti ve ortadan kaldırılabilmesi için yapılabilecek çalışmalara ışık tutacaktır.
3. LGBT bireylerin ailelerini de kapsayan çalışmaların gerçekleştirilmesi, LGBT bireyleri hem anlama hem de karşılaştıkları güçlüklere çözüm üretme konusunda daha etkili sonuçlara ulaşabilmeyi sağlayacaktır.
4. Yapılacak olan çalışmalarda nicel veri toplama araçları ile beraber görüşme tekniğinin kullanılması, LGBT bireylerin kendileriyle ilgili daha geniş ve derin ifadelere yer verebilmelerine olanak sağlayacaktır.
5. Psikolojik danışma alanında LGBT bireylerle yürütülen çalışmaların sınırlı sayıda olması dikkat çekmektedir. İlerleyen yıllarda daha kapsamlı ve her bir cinsel yönelime dayalı farklı çalışmaların yapılması, psikolojik danışma alanyazındaki bu boşluğun giderilmesi için faydalı olacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Age UK. (2010). *Loneliness and isolation evidence review*. London: Age UK.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları*. İstanbul: Pasifik Kültür Yayıncılık.
- Akkaya, C., Sarandöl, A., Danacı, A. E., Sivrioğlu, E. Y., Kaya, E. ve Kirli, S. (2008). Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 292-299.
- Akın, A. ve Yalnız, A. (2015). Yaşam Memnuniyeti Ölçeği (YMÖ) Türkçe formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 95-102.
- Akın, A. (Ed.). (2013). *Güncel psikolojik kavramlar-1 pozitif psikoloji*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları.
- Alkan, E. (2014). *Farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşam doyumu, stresle başa çıkma tarzları ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Amanat, Ç. (2011). *Erkek homoseksüel ve heteroseksüellerde depresyon ve suçluluk- utanç düzeylerinin cinsiyet rolüne göre karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- American Psychological Association. (2008). *Answers to your questions: For a better understanding of sexual orientation and homosexuality*. Washington, DC.
- Aras, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal uyum düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Arkonaç, S. A. (1998). *Psikoloji zihin süreçleri bilimi*. İstanbul: ALFA Basım Dağıtım.
- Armağan, A. (2014). Yalnızlık ve kişilerarası iletişim ilişkisi: Öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(30), 27-43.
- Arslan, Y. (2017). *Çocukluk döneminde ebeveyn kaybı yaşayan bireylerde duygusal zekanın sosyal uyum ve yaşam doyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ataseven, A. ve Bakış, Ç. (2018). *Türkiye'de sosyal uyum*. İstanbul: İPM.
- Atli, A., Keldal, G. ve Sonar, O. (2015). Üniversite öğrencilerinin yabancılaşıma ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 149-160.

- Başıoğlu, Z. (2017). *Aile içi şiddet mağduru annelerin ortaokul çağı çocuklarında benlik saygısı ve sosyal uyumun incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balthazart, J. (2012). *The biology of homosexuality*. Oxford University Press.
- Baydar, M. (2015). *Gay, lezbiyen ve biseksüel bireylerde içselleştirilmiş homofobi ve psikolojik sıkıntılar* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Bıçmen, Z. ve Bekiroğulları, Z. (2014). Social problems of LGBT people in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 113, 224-233.
- Bosc, M., Dubini, A. and Polin, V. (1997). Development and validation of a social functioning scale, the Social Adaptation Self-evaluation Scale. *European Neuropsychopharmacology*, 7(1), 57-70.
- Bozorgpour, F. and Salimi, A. (2012). State self-esteem, loneliness and life satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, 2004-2008.
- Bulut, A., Çokar, M., Eylem, B., Akalın, A., Gürşimşek, I., Hamurcu, H., Nalbant, H., Oksal, A. ve Ortaylı, N. (2011). *Öğretmen ve öğretmen adayları için cinsel sağlık eğitimi*. İstanbul: Umut Matbaa.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan-Sarioğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Bussey, K. and Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713.
- Buz, S. (2011). Lezbiyen gey biseksüel transseksüel travesti bireylerle sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 22(2), 137-148.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PEGEM akademi.
- Chen, S. (2016). The relationships between music type preference, gender role identity, and loneliness in homosexual men. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(76), 52-78.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan davranışı ve psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Demir, E., Saatçioğlu, Ö. ve İmrol, F. (2016). Uluslararası dergilerde yayımlanan eğitim araştırmalarının normallik varsayımları açısından incelenmesi. *Current Research in Education*, 2(3), 130-148.
- Demir, A. ve Koydemir, S. (Ed.). (2013). *Grupla Psikolojik Danışma*. Ankara: PEGEM Akademi.

- Demir, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(23), 14-18.
- Doğan, S. (Ed.). (2015). *Yaşam doyumu*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doğan, T. (2013). Beş faktör kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14(1), 56-64.
- Dominguez-Fuentes, J. M., Hombrados-Mendieta, M. I. and Garcia-Leiva, P. (2012). Social support and life satisfaction among gay men in Spain. *Journal Of Homosexuality*, 59(2), 241-255.
- Dökmen, Z. (2009). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dürüst, Ç. ve Çağlar, M. (2016). LGBTQ bireylerin sosyal ve bireysel yaşam algılarının değerlendirilmesi. *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counselling (TIJSEG)*, 4(2), 33-48.
- Dykstra, P. A. (2009). Older adult loneliness: Myths and realities. *European Journal of Ageing*, 6(2), 91-100.
- Erbıçer, E. S. (2017). *Üniversite öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin sosyal uyuma ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, B. ve Köten, E. (2015). "As kendini de hepimiz kurtulalım artık!": Sosyal dışlanmadan intihara LGBT gençler. *Alternative Politics*, 7(1), 142-167.
- Erpay, T. *Tek başına olma ve tek başına olmayı tercih etmenin yalnızlık, yaşamda anlam ve utangaçlıkla ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ertekin, E. ve Uçar, S. (2016). Nefret söylemi ve nefret suçları: LGBT bireyler konuşuyor. *Hukuk Kuramı Dergisi*, 3(3), 41-56.
- Feinstein, B. A., Davila, J. and Yoneda, A. (2012). Self-concept and self-stigma in lesbians and gay men. *Psychology & Sexuality*, 3(2), 161-177.
- Fokkema, T. and Kuyper, L. (2009). The relation between social embeddedness and loneliness among older lesbian, gay, and bisexual adults in the Netherlands. *Archives of Sexual Behavior*, 38(2), 264-275.
- Friedman, R. C. (1991). Contemporary psychoanalysis and homosexuality. *Experimental and Clinical Endocrinology & Diabetes*, 98(05), 155-161.
- Gander, M. J. and Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Gates, G. J. (2011). *How many people are lesbian, gay, bisexual and transgender?* LA: The Williams Institute.

- Geçtan, E. (1980). Erich fromm ve insançı psikoloji. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13(1),119-129.
- Geldard, K. and Geldard, D. (2013). *Ergenler ve gençlerle psikolojik danışma-proaktif yaklaşım* (M. Pişkin, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gençöz, F. (1998). Uyum psikolojisi. *Kriz Dergisi*, 6(2), 1-7.
- Goodwin, R., Cook, O. and Yung, Y. (2001). Loneliness and life satisfaction among three cultural groups. *Personal Relationships*, 8(2), 225-230.
- Gökçeoğlu, A., Bülbül, B., Ovacık, B., Gürkan, D., Eroğlu, D., Sertoğlu, E., Toplu-Demirtaş, E., Tuna, E., Göregenli, M., Öztürk, N., Gündül, Ö. T., Kantaş, Ö., Çolak, Ö., Önen, P., Şah, U. ve Güney, Z. (2017). *Psikologlar için LGBTİ'lerle (Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks) Çalışma Kılavuzu*. İstanbul: TODAP yayını.
- Güven, P. (2015). *Üniversite öğrencilerinde yaşamın amacı ve anlamı ile yaşam doyumu ve yakın ilişkiler* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Hefferon, K. and Boniwell, I. (2014). *Pozitif psikoloji kuram, araştırma ve uygulamalar* (T. Doğan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Heinrich, L. M. and Gullone, E. (2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review*, 26(6), 695-718.
- Hu, J., Hu, J., Huang, G. and Zheng, X. (2016). Life satisfaction, self-esteem, and loneliness among LGB adults and heterosexual adults in China. *Journal of Homosexuality*, 63(1), 72-86.
- KAOS GL. (2014). *Heteronormatif olmayan bir sosyal hizmet için*. KAOS gl yayınları.
- Kara, F. M., Kelecek, S. ve Aşçı, H. (2014). Sporcu eşlerinin yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 56-66.
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde bağlanma stilleri ve yalnızlık arasındaki ilişki. *Journal of Society & Social Work*, 23(2), 33-42.
- Kaya, A. (Ed.). (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kayaoğlu, A., Gökdağ, R. ve Kirel, Ç. (2011). *Sosyal Psikoloji-I*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Kılıç, Ş. D. (2014). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kim, H. J. and Fredriksen-Goldsen, K. I. (2014). Living arrangement and loneliness among lesbian, gay, and bisexual older adults. *The Gerontologist*, 56(3), 548-558.

- Kirişoğlu, Ő. (2016). *Genç yetişkinlerin aile yapıları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köknel, Ö. (1992). *Dolu dolu yaşamak*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köknel, Ö. (1986). *Kaygıdan mutluluğa kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, T. (Ed.). (2015). *Modern psikoloji*. Ankara: Yason Yayınevi.
- Lavallee, L. F., Hatch, P. M., Michalos, A. C. and McKinley, T. (2007). Development of the contentment with life assessment scale (CLAS): Using daily life experiences to verify levels of self-reported life satisfaction. *Social Indicators Research*, 83(2), 201-244.
- Li, M. J., Hubach, R. D. and Dodge, B. (2015). Social milieu and mediators of loneliness among gay and bisexual men in rural Indiana. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 19(4), 331-346.
- Martin, J. I. and Knox, J. (1997). Loneliness and sexual risk behavior in gay men. *Psychological Reports*, 81(3), 815-825.
- May, R. (2000). *Kendini arayan insan* (A. Karpat, Çev.). İstanbul: KuraldıŐı Yayıncılık.
- Mellor, D., Stokes, M., Firth, L., Hayashi, Y. and Cummins, R. (2008). Need for belonging, relationship satisfaction, loneliness, and life satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 45(3), 213-218.
- Meral, D. (2017). *Ortaöğretim öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, yaşam doyumu ve bazı kişisel özellikler bakımından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Ogurlu, Ü., Birben, F. Y., Öpengin, E. ve Yalın, H. S. (2016). Üstün zekâlı ergenlerde yalnızlık ve yaşam doyumu ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31, 161-184.
- Onur, B. (2011). *Gelişim psikolojisi yetişkinlik - yaşlılık - ölüm*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özer, M. ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). Yaşlılarda yaşam doyumu. *Geriatrics*, 6(2), 72-74.
- Özkaya, G. (2017). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile umutsuzluk ve yaşam doyumu arasındaki ilişki* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Parmar, R. M. (2016). A relationship among adjustment, life style and life satisfaction of educated unemployed youth. *The International Journal of Indian Psychology*, 4(1), 146-169.
- Powdthavee, N. and Wooden, M. (2015). Life satisfaction and sexual minorities: Evidence from Australia and the United Kingdom. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 116, 107-126.

- Ruse, M. (1981). Medicine as social science: The case of Freud on homosexuality. *The Journal of Medicine and Philosophy*, 6(4), 361-386.
- Russell, D., Peplau, L. A. and Cutrona, C. E. (1980). The revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and discriminant validity evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(3), 472.
- Salimi, A. (2011). Social-emotional loneliness and life satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 292-295.
- Savcı, G. (2015). *Türkiye'de yaşayan LGBT bireylerinde sosyal uyum ve bağımlılık ilişkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Schumaker, J. F., Shea, J. D., Monfries, M. M. and Groth-Marnat, G. (1993). Loneliness and life satisfaction in Japan and Australia. *The Journal of Psychology*, 127(1), 65-71.
- Seçim, Ö., Alpar, Ö. ve Algür, S. (2014). Üniversite öğrencilerinde yalnızlık: Akdeniz üniversitesinde yapılan ampirik bir çalışma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(48), 200-215. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70531> adresinden 16 Haziran 2016 tarihinde edinilmiştir.
- Stepanikova, I., Nie, N. H. and He, X. (2010). Time on the Internet at home, loneliness, and life satisfaction: Evidence from panel time-diary data. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 329-338.
- Strickland, B. R. (2001). *The Gale encyclopedia of psychology*. Gale.
- Sungur, M. A., Şahin, M., Can, G., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., Doğan, S., Alkan, A. Ö. ve Onuk, H. (2016). Düzce üniversitesinde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumları ve sosyal uyumlarını etkileyen faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 101-109.
- Şahin, M., Aydın, B., Sarı, S. V., Kaya, S. ve Pala, H. (2012). Öznel iyi oluşu açıklamada umut ve yaşamda anlamın rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(3), 827-836.
- Townsend, R. (2000). *Yaşama zenginliği* (T. Ertan, Çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Traeen, B., Martinussen, M., Vittersø, J. and Saini, S. (2009). Sexual orientation and quality of life among university students from Cuba, Norway, India, and South Africa. *Journal of Homosexuality*, 56(5), 655-669.
- Tutkun, Ö. F. (2006). Kırgızistan-Türkiye manas üniversitesindeki türkiyeli öğrencilerin uyum sorunları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 255-267.
- Ukray, M. (2015). *Jung psikolojisi*. Ankara: Yason Yayınevi.
- Uluyol, F. M. (2016). Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime bağlı zorbalığa maruz kalma, sosyal destek ve psikolojik iyilik hali arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 87-96.

- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 35, 29-56.
- Yalçınoğlu, N. ve Önal, A. E. (2014). Eşcinsel ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeyi ve sağlık üzerine etkileri/The internalized homophobia level of the homosexual and bisexual men and its effect on the health. *Turkish Journal of Public Health*, 12(2), 100-112.
- Yaşar, M. R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 237-260.
- Yeşilyaprak, B. (Ed.). (2014). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, E. ve Altınok, V. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(59), 451-469.
- URL-1, https://www.csgb.gov.tr/media/4152/2017_onikiyay.pdf Asgari ücretin netinin hesabı. 03 Mart 2017.

8. EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı;

Aşağıdaki sorular bilimsel bir araştırmaya veri toplamak üzere hazırlanmıştır. Lütfen her bir maddeyi dikkatle okuyun ve size en uygun olan seçeneği işaretleyin. Sorulara verdiğiniz yanıtlar gizli kalacaktır. Soruları yanıtlarken kendinizi olduğunuz gibi yansıtmamız ve soruları eksiksiz yanıtlamanız, araştırmamızın sonuçları açısından büyük önem taşımaktadır. Katılımınız ve ilginiz için çok teşekkür ederim. Saygılarımla.

1. Yaşınız (Lütfen Belirtiniz.)

.....

2. Eğitim Durumunuz

İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( ) Lisansüstü( )

3. Annenizin Eğitim Durumu

Okur-Yazar Değil( ) İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( ) Lisansüstü( )

4. Babanızın Eğitim Durumu

Okur-Yazar Değil( ) İlkokul( ) Ortaokul( ) Lise( ) Üniversite( ) Lisansüstü( )

5. Kardeş Sayınız (Lütfen Belirtiniz.)

.....

6. Ailede Kaçınca Çocuğunuz? (İlk ve sonuncu çocuk arasında olanlar ortanca çocuk kabul edilir.)

Tek Çocuk( ) İlk Çocuk( ) Ortanca Çocuk( ) Sonuncu Çocuk( )

7. Yaşadığınız Yerleşim Yeri

Kentsel( ) Kırsal( )

8. Aylık Gelir Durumunuz

Asgari ücret (1404 TL) ve altı( ) 1405 - 2000 TL( ) 2001 - 3000 TL( )

3001 - 4000 TL( ) 4001 TL ve Üstü( )

Ek 2. U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeği

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakkamı daire içine alarak belirtmenizdir.

	Ben bu durumu HİÇ yaşamam	Ben bu durumu NADİREN Yaşarım	Ben bu durumu BAZEN Yaşarım	Ben bu durumu SIK SIK Yaşarım
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1	2	3	4
2. Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3. Başvurabileceğim hiç kimsem yok.	1	2	3	4
4. Kendimi tek başınaymışım gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6. Çevremdeki insanlarla bir çok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9. Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10. Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11. Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12. Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13. Hiç kimse gerçekten beni iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15. İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18. Çevremde insanlar var ama benimle değiller.	1	2	3	4
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

Ek 3. Yaşam Memnuniyeti Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5	6	7
2	Yaşamımı dolu dolu yaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
3	Yaşamımı bir bütün olarak değerlendirdiğimde hedeflerime ulaşamadığımı düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
4	Yapmak istediğim her şeyi yapamadığım için yaşamımdan memnun değilim.	1	2	3	4	5	6	7
5	Yaşamımda şu anda her şey yolunda gidiyor.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)

Aşağıdaki soruları **su anki fikrinize** göre cevaplamanız istenmektedir. Lütfen tüm soruları cevaplayınız ve her soru için bir cevabı işaretleyiniz. Teşekkür ederiz.

Bir işiniz var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız Evet ise:

1. İşinize ilginiz nasıl?

( ) Çok ( ) Orta ( ) Az ( ) Hiç yok

Cevabınız Hayır ise:

2. Ev işlerine ilginiz nasıl?

( ) Çok ( ) Orta ( ) Az ( ) Hiç yok

3. İşinizi ya da ev işlerini yaparken:

( ) Çok zevk alıyorum ( ) Orta düzeyde zevk alıyorum

( ) Az zevk alıyorum ( ) Hiç zevk almıyorum

4. Hobi ya da boş zaman etkinliklerine ilginiz var mı?

( ) Çok ( ) Orta ( ) Az ( ) Hiç yok

5. Boş zamanlarınızın niteliği nasıl?

( ) Çok iyi ( ) İyi

( ) Fena değil ( ) Tatmin edici değil

6. Aile fertlerinizle (eş, çocuklar, ebeveyn vb.) ne sıklıkla temas kurmaya çalışırsınız?

( ) Çok sık ( ) Sık

( ) Nadiren ( ) Hiç

Ek 4'ün devamı

7. Aile içi ilişkilerinizin durumu nasıl?

- Çok iyi   İyi
 Fena değil   Tatmin edici değil

8. Ailenizin dışında sosyal ilişkileriniz var mı?

- Birçok insanla var   Birkaç insanla var
 Pek az insanla var   Hiç kimseyle yok

9. Başkalarıyla ilişki kurmaya ne kadar gayret edersiniz?

- Çok gayret ederim   Gayret ederim
 Orta derecede gayret ederim   Gayret etmem

10. Başkalarıyla olan ilişkilerinizi genel olarak nasıl değerlendirirsiniz?

- Çok iyi   İyi
 Fena değil   Tatmin edici değil

11. Başkalarıyla ilişkinize ne kadar değer verirsiniz?

- Çok değer veririm   Değer veririm
 Çok az değer veririm   Hiç değer vermem

12. Sosyal çevrenizdeki insanlar sizinle ne sıklıkla temas kurmaya çalışırlar?

- Çok sık   Sık
 Nadiren   Hiç

13. Sosyal kurallara, iyi davranışlara, nezakete vb. dikkat eder misiniz?

- Her zaman   Sıklıkla
 Nadiren   Hiç

Ek 4'ün devamı

14. Sosyal hayatın (cemiyet, toplantı ve benzerleri) ne ölçüde içindediniz?

Tamamen Orta derecede

Az Hiç

15. Çeşitli şeyleri, durumları ve insanları daha iyi anlamak için bilgi edinmekten ne kadar hoşlanırsınız?

Çok Orta Az Hiç

16. Bilimsel, teknik ya da kültürel bilgiye ne kadar ilgi duyarsınız?

Çok Orta Az Hiç

17. İnsanlara fikirlerinizi ifade etmekte ne sıklıkla güçlük çekersiniz?

Her zaman Sıklıkla Bazen Hiçbir zaman

18. Kendinizi çevrenizden ne sıklıkla reddedilmiş, dışlanmış hissedersiniz?

Her zaman Sıklıkla Bazen Hiçbir zaman

19. Fiziksel görünümünüzü ne kadar önemzersiniz?

Çok Orta Pek değil Hiç

20. Geçim kaynaklarınızı ve gelirinizi idare etmekte ne kadar zorluk çekersiniz?

Her zaman Sıklıkla Bazen Hiçbir zaman

21. Çevrenizi kendi istek ve ihtiyaçlarınıza göre düzenleyebileceğinizi hissedermisiniz?

Fazlasıyla Orta Pek değil Hiç

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

22.06.1992 Sürmene'de doğdu. İlköğretimi Hasan Tahsin Kırali İlköğretim Okulu'nda, ortaöğretimi ise Araklı Anadolu Öğretmen Lisesi'nde tamamladı. 2014 yılında Uludağ Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden mezun oldu ve aynı yıl Araklı Merkez İlkokulu'na atandı. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2014 yılından beri Araklı Merkez İlkokulu'nda psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak görev yapmaktadır.

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres : Özlem SEZER, Soğuksu Mahallesi. Devlet Hastanesi Küme Evleri. No: 21/1.
Daire: 15. Sürmene/TRABZON.

E-Posta : sezerozlem.09@gmail.com

Tel : (0531) 010 02 66